

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

HET PROCES VAN FILIPS II : ANTONIO PEREZ

Rede uitgesproken door Mr R. MAJEAN, op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, op 19 November 1949

Op 2de Paasdag, 31 Maart 1578, werd Juan Escovedo in de omgeving zijner woning te Madrid, door een degenstoot vermoord. Van de daders geen spoor, behalve twee mantels en een pistool die ter plaatse bleven maar niet konden vereenzelvigd worden.

Escovedo was secretaris van Don Juan van Oostenrijk, de halfbroeder van Filips II en landvoogd der Nederlanden.

Het duurde niet lang of de familie Escovedo vroeg aan Koning Filips II gerechtigheid en zij kloeg niemand minder aan dan de genaamde Antonio Perez. (2)

Deze was de natuurlijke zoon van Gonzalo Perez, destijds staatssecretaris onder Keizer Karel en Filips II.

Keizer Karel — die in dergelijke aangelegenheden tamelijk bedreven was — zorgde ervoor dat het kind van Gonzalo Perez gewettigd werd, al was zulks in strijd met de wetten, daar kinderen van personen die zekere kerkelijke wijdingen ontvangen hadden niet voor wettiging in aanmerking konden komen.

De jonge Antonio Perez ontving een zeer verzorgde opvoeding, studeerde aan hogescholen in Spanje en Italië en liep ook een tijdje college te Leuven.

Vader plaatste hem in de burelen van de staatssecretarie en wanneer hij, in 1567, overleed werd zijn politiek met het posthume succes bekroond dat zijn zoon hem opvolgde.

Antonio huwde met Dona Juana Coëlló y Vozmediano; zoals later zou blijken, een engel van heldhaftige getrouwheid en offervaardigheid, en dit ondanks het feit dat Antonio Perez er steeds voor uitkwam dat de bron van al de ellende die wij hier onder ogen zullen nemen, te zoeken was in feiten die met de echtelijke trouw niets gemeens hadden.

Op het ogenblik van de overal op Escovedo was Perez één der twee staatssecretarissen die onafgebroken en rechtstreeks met de Koning zelf samenwerkten: meer bepaaldelijk was hij gelast met de Despacho Universal, ttz. het opstellen en het tegenteekenen van de bevelen en geschriften van de Koning. Hij ook was het die het geheime code bezat, alle dépêches ont-

cijferde en schifte en die de leiding had over de Nederlandse en Italiaanse aangelegenheden.

De bescherming van zijn vader en de gunst van zijn patroon Ruy Gomez de Silva, Prins van Eboli, aanzienlijk lid van de Staatsraad, hadden alleen Perez zulke carrière niet kunnen bezorgen. Onmiskenbaar bezat de ongeveer 35-jarige secretaris geweldige persoonlijke hoedanigheden die hem, door een moeilijk en wantrouwig man als de Koning was, hadden doen waarderen; ontwikkeld, vlug van geest, uitermate behendig, verstond hij bovendien de kunst om deze gaven te doen schitteren, kon hij zich bevallig en beminlijk voordoen en was hij een schrijver van buitengewoon talent.

Het leven en de moraal nam hij echter langs de gemakkelijke kant: geldspeler, vrouwenloper, verkwister en overdadig geparfumeerd — (Curioso en el Vestir, odorífero y pomposo) — legde hij zulkdanige praal aan de dag dat geheel Madrid er over sprak.

Geen wonder dat meerdere geschiedschrijvers hem als « parvenu » typeren. Is er iets meer in die lijn dan hetgeen één zijner tijdgenoten aanhaalt: op de kolommen van zijn bed stonden zilveren engeltjes met het inschrift: « Antonio Perez slaapt: loop zacht ».

Het was dus algemeen aanvaard dat noch het zeer gering persoonlijk fortuin, noch de staatswedde de onzinnige uitgaven van Perez konden dekken.

Dat een aanklacht tegen zulk machtig persoon alles behalve vlot van stapel liep spreekt van zelf en des te groter waren de hinderpalen daar én de openbare mening, én de aanklacht als rechtstreekse medeplichtige, ja zelfs als aanstookster van de moord, een zeer hoog geplaatste dame noemden: de prinses van Eboli, weduwe van Ruy Gomez de Silva, de reeds genoemde patroon van Perez en tevens van Escovedo. Ze was moeder van tien kinderen en op het ogenblik van deze feiten 38 jaar oud. Al werd ze tijdens het leven van haar echtgenoot in 't geheel niet becriteerd moet ze toch reeds een hysterische aanleg gehad hebben. Eens weduwe geworden, zien wij ze herrie en rumoer beginnen te maken: ze is ervan overtuigd

dat haar hoge afkomst vele of zelfs alle afwijkingen toelaat, en toont zich onverzadigbaar zo in woordelijke energie als in liefde. Op de koop toe was ze eenogig. « Une femme hors de sens et toute éperdue d'amour » noemt Bertrand ze. « La semi-belle princesse d'Eboli » zegt haar biograaf Muro.

Perez heeft deze dame als minnares uitgekozen. Wel niet uit liefde of uit drift, daarvoor was hij veel te berekend, maar wel omwille van de macht der familie Eboli — een nieuwe luister voor de parvenu — en omwille ook van de opspraakwekkende vloed van giften waarmede de weduwe hare fysieke deficiënties poogde goed te maken. Dat het bij haar uitsluitend om passie ging kan niet aanvaard worden, want óók voor haar bracht de liaison met Perez voordelen bij: ze ging mede op in de politieke macht van haar geliefde en herwon aldus een positie die sinds de dood van haar echtgenoot meer en meer verbleekt was.

De talrijke bezoeken van Perez aan de Prinses, op elk uur van de dag en de avond, het feit dat zij meer dan eens betrappt werden « en cosas deshonestas », het feit ook dat de prinses, om haar houding tegenover Perez goed te praten, rondstrooide dat hij een onwettige zoon van haar overleden echtgenoot was, dat alles was een publiek geheim. Toen dan ook bekend werd dat Escovedo, zich aanstellend als de bewaarder der nagedachtenis van zijn patroon Ruy Gomez de Silva, opmerkingen gemaakt had die schamper afgewezen werden door de prinses, was ieder ervan overtuigd dat de wraak der nog niet getemde weduwe en de collegiale naijver van Perez de aanleiding tot de moord op Escovedo geweest waren. (3)

Vlot ging het niet van der hand met de vervolgingen. Slechts in Juli 1579 werden Perez en de prinses van Eboli aangehouden. Na heel wat over en weer golven, waarbij Perez en zijn aanklagers, onder wie een op zijn opvolging belust collega — Matteo Vasquez —, beurtelings de bovenhand schenen te halen, konden de vijanden van Perez de Koning overtuigen een onderzoek naar zijn eerlijkheid en trouw te doen openen.

De voorzitter van de Finantierraad werd er mede gelast en had geen moeite om getuigen van knoeierijen en omkoperijen te ontdekken.

Naar ernstige schrijvers als Pfandl en L. Bertrand voorhouden zou het ook vastgestaan hebben, dat Perez staatsgeheimen aan het buitenland uitleverde. Zo zouden de opstandelingen uit de Nederlanden de inhoud gekend hebben der geheime instructies aan hun landvoogd en zouden die instructies in vlugschriften te lezen geweest zijn nog vóór de bode ter bestemming aankwam. Ook de Paus zou het voorwerp gekend hebben van een zending van Granvelle en anderen, nog vóór die afgezanten zelf. Eén man slechts kon die geheimen uitgeleverd hebben, Antonio Perez, vermits hij alleen de sleutel bezat voor de ontcijfering der dépêches.

Heel patent moet de misdaad toch niet geweest zijn want dan is het niet aan te nemen dat twee jaar na de ontdekking ervan Perez nog gedeeltelijk in zijn functie behouden blijft, waar hij zijn verraad dus elk ogenblik kon hernieuwen; en dan kan ook niet aanvaard worden dat wanneer een vonnis het eerste proces tegen Antonio Perez afsluit, op 23 Januari 1585, hetzij meer dan zes jaar na het instellen van de informatie, de uitspraak slechts luidt: minimum twee jaar opsluiting in een vesting, verbanning van het Hof gedurende 10 jaar en ontheffing uit zijn ambt gedurende dezelfde tijd; betaling binnen de 9 dagen van 12.224.793 maravedis waarvan bijna 5.000.000 aan de prinses van Eboli ten titel van restitutie.

Al zijn sociologen en historici het erover eens dat

in de XVI^{de} eeuw het landverraad slechts « bien vaguement défini dans la conscience humaine » was, (4) en dat Perez niet als « onpatriotisch » (5) aanzien werd, ook niet in zijn latere handelingen, staat niettemin vast dat die eeuw van uitersten en van onverdraagzaamheid ook haar misdaden had waarvoor geen genade bestond, te weten ontrouw aan de persoon van de Koning, niet-conformisme op godsdienstig gebied.

Verraad aan de persoon van Filips II kan hier dus niet de ondergrond der betichting geweest zijn; in de latere fazen zien wij pas hoe de Koning te werk gaat, wanneer hij die betichting wél opneemt.

* * *

Drie dagen echter vóór de uitspraak gedaan werd, hadden zich ten huize van Perez twee alcaden aangeboden die er moesten voor zorgen dat de gewiekste secretaris zich niet aan het gerecht zou onttrekken. Terwijl één ervan zijn oogst opdoet in de papieren van Perez weet deze de andere net zolang te vermaken, tot hij kans ziet langs een zijkamer te ontvluchten naar de nabije San Yusto kerk.

Wanneer de alcaden hier aanlanden zijn de poorten gesloten en wordt het asiel-recht ingeroepen. Vruchteloos, want na het inbeuken der poorten en lange opsporingen wordt Perez grijs van stof en spinnewebben van de zolderingen gehaald en naar de gevangenis overgebracht.

Perez had zich ondertussen kunnen rekenschap geven dat het de Koning ernst geworden was met zijn geval en dat zo Filips II « met loden voeten » vertrok, zoals deze het zelf eens schreef, zijn passen ook loodzwaar wogen.

De moord op Escovedo was terug te berde gekomen. In de beginne had dit niets gevaarlijks in zich tegen Perez omdat de aanklagers — steeds gesterkt en aangevuurd door Vazquez — wegens afwezigheid van bewijzen geen gehoor vonden, maar stilaan werd het net toch dichter en dichter geweven en toegestropd.

Want, een gewezen page van Perez, Antonio Enriquez, wordt onderhoord en verhaalt dat op zekere dag de Majordoom van Antonio Perez, Martinez, hem vroeg naar kerels die bereid zouden zijn iemand uit de weg te ruimen, in casu Escovedo.

« Eerst werd het beproefd met vergift; proeven op een haan en pogingen op Escovedo zelf, gaven geen uitslag, tenzij dat, wanneer Escovedo na de zoveelste poging ziek werd, een zijner slavinnen op één twee drie, aangehouden, geoordeeld en gehangen werd, ondanks haar onschuld.

» Ten slotte werden dan in Barcelona en in Aragon vijf mannen afgehuurd om Escovedo gewapenderhand om te brengen. »

Enriquez vervolgt: « Terwijl dan Perez, als alibi, de Goede Week ging doorbrengen te Alcala, kregen deze bravi hun opdracht van Martinez. Een groepje bestaande uit Martinez, Insausti, Juan Rubio en Miguel Bosque kon, zoals wij weten, Escovedo verrassen op 2de Paasdag, niettegenstaande de dienaars en fakkeldragers die Escovedo omringden.

» Dadelijk werd het klikje verspreid. Buiten de beloning in geld en kostbaarheden, werd de ene aangesteld als regisseur door de prinses van Eboli en de drie anderen ontvingen op 19 April een brevet van Alferez ofte adelborst, ondertekend door Filips II en door Antonio Perez. Hun post was voor de ene in Milaan, voor een andere in Sicilië en voor de laatste in Napels. Een paar jaar nadien waren ze bijna allen aan hun einde gekomen. »

Tot daar en zeer in 't kort de verklaring van Enriquez, die aan de Koning herhaaldelijk geschreven

had dat hij zich door Antonio Perez bedreigd voelde en dat hij zou komen getuigen indien hem een vrijgeleide afgeleverd werd.

* * *

Ook voor zijn eigen vrouw en kroost betekende Perez verderf. Rond het tijdstip van het voormeld onderhoor van Enriquez wordt de bewaking rond Perez scherper en, om drukking op hem uit te oefenen, worden zijn vrouw en zijn talrijke kinderen achter slot en grendel gezet. Volgens Perez zou men haar met levenslang bedreigd hebben zo zij niet de voor de Koning bezwarende documenten uitleverde die zij bezat. Heldhaftig weigerde zij en bleef zij weigeren. Ten slotte echter, in opdracht van Perez, maar nadat zij deze papieren, die hem best konden dienen veilig geborgen had, liet zij twee koffers overhandigen door Martinez.

De kans was te schoon om Martinez, nu hij zelf tot de rechters kwam, ook even te polsen aangaande hetgeen hij wist over de moord op Escovedo; zonder uitslag echter. De aanklager Rodrigo Vasquez — niet te verwarren met Matteo Vasquez — was werkelijk in een sukkelstraatje geraakt: met slechts één getuige ten laste was men niets gebaat daar, volgens de toenmalige proceduurregels, minstens twee getuigen verstrekt waren.

Dus scheen de kans weer eens te keren; de gevangenschap van Perez wordt einde 1587 zeer verzacht: hij zat in een privaat gebouw te Madrid, waarvan twee deuren niet sloten, betrok er niet minder dan 16 plaatsen en hervatte zijn mondain leven, terwijl het nu de beurt was van de klager Escovedo Junior, om met de wisselvalligheden van het leven kennis te maken: hij ging naar de gevangenis, daar hij te luid had beweerd dat de Koning hem geen recht liet wederbaren.

Zo driest en schaamteloos wordt Perez dat hij bij de Koning zijn beklag doet over de onderzoeksrechter Vasquez en vraagt terug met een openbaar ambt bekleed te worden. Van zijn kant ging Vasquez vooruit doelbewust en zeker van zich zelve, zoniet van zijn bewijsmateriaal, en hij gaf op 25 Augustus 1589 zijn rekvisitorium tegen Perez en Martinez. Pedro Escovedo trad als burgerlijke partij op.

Geen middel liet Perez ongebruikt: naamloze dreigbrieven kwamen aan Escovedo toe, getekend net als nu: « Uw vriend die het goed meent en weet wat hij zegt ». Ten slotte wist Perez Escovedo te overhalen om, mits uitkering van 20.000 ducaten als zoengeld, van alle vervolgingen af te zien. Op 28 September 1589 werd de akte van afstand verleden.

Dat was gerekend zonder Vasquez, want hoeveel redenen Filips II — wij onderzoeken straks welke — kon hebben om die opspraakwekkende en verbeterde zaak te begraven, toch moet Vasquez hem overtuigd hebben van de noodzakelijkheid met Perez af te rekenen, eens en voor goed.

Vasquez is nog steeds op zoek naar het ontbrekende bewijsmateriaal: de onmisbare getuigen ten laste zitten wel en veilig in Aragon onbereikbaar voor het Koninklijk gerecht. Er blijft dan slechts één middel om een — volgens de toenmalige concepties — geldig en voldoende bewijs te bekomen: de foltering.

Nadat het zeel achttmaal was aangedraaid, gaf Perez toe dat hij de moord op Escovedo bewerkt had, er bij voegende dat hij om staatsredenen en op bevel van de Koning gehandeld had. Gevraagd de werkelijkheid dezer redenen te staven, beweerde hij dat al zijn papieren hem ontnomen geweest waren en dat zijn beste getuigen na 12 jaar verdwenen waren.

Toen Martinez die bekentenis vernam stuitte ook

hij ineen en hij bevestigde volledig het verhaal van Enriquez. Hoe hopeloos het er nu voor Perez uitzag, toch gaf die taaie strijder zich niet gewonnen en wist hij het zo aan boord te leggen dat hij ziek verklaard werd: zo ziek dat eerst een page en nadien zijn steeds getrouwe en offervardige echtgenote in zijn gevangenis zouden vertoeven, zo gezegd opdat hij niet vereenzaamd zou sterven. Men geloofde aan zijn einde. Maar op 18 April 's avonds, (6) gehuld in de klederen zijner vrouw, die zijne plaats in het bed innam, verliet hij ongestoord de gevangenis. (7)

Nauw ontdaan van die vrouwenkleden botst Perez met zijn vriend op de nachtwacht: schertsend worden een paar woorden gewisseld en Perez stelt zich aan als een lakei die zijn meester op eerbiedwaardige afstand begeleidt. Op enkele meters staan paarden te wachten die Perez zullen voeren naar een streek, op 30 Mijl van Madrid, naar Aragon, waar de Koning, de alleenheerser, de tyran, schaakmat kan gezet worden... althans zo meent Perez het.

* * *

In zijn betrekkingen met Aragon ging het Filips II niet al te best. Sinds jaren heerste er opstandigheid en was er betwisting over de koninklijke prerogatieven. Het voorval met Perez gaat die wrijvingen niet wegnemen; integendeel, ons proces komt nu meteen op het staatkundige plan. Het wordt de zaak regionalisme tegen centralisme; met haar staat of valt de eenmaking van Spanje. Moet Filips II zich gewonnen geven, waar gaat dan zijn macht in Spanje, als hij, enkele uren buiten Madrid, ongestraft kan gehoond en bespot worden door één zijner onderdanen? Wat wordt meteen de internationale positie van Spanje, dat reeds t' allenkanten door vijanden omringd, op het punt staande zijn rijkste provincies te verliezen, zo duidelijk zou laten blijken dat het zelfs geen de minste innerlijke kracht meer heeft? Met zulk probleem voor ogen bestaat er voor Filips II geen wijken meer.

Perez moet dit wel ingezien hebben want niet zodra waant hij zich in veiligheid in Aragon of hij zendt aan de Koning, niet een overmoedige of schaamteloze brief, zoals hij het vroeger zo graag deed, maar werkelijk een allernederigst verzoek om te mogen vergeten worden.

Vruchteloos!

Filips II heeft beslist: de maatregelen volgen elkaar op, ditmaal snel: bevel om Perez te vatten, dood of levend: — opsluiting van Juana Coëlle en hare kinderen in de openbare gevangenis, waar zij bleef tot in 1599, na de dood van Filips II.

Perez protesteert tegen de weerwraakmaatregelen die — hoe ook Juana Coëlle de ontvluchting mocht uitgewerkt hebben — hoofdzakelijk onschuldigen trof en roept die eeuwenoude en steeds jonge waarheid uit, dat wie echtgenote en kinderen vervolgt omwille van de man en vader, zich zelf meer treft en veroordeelt dan de schuldigen.

Ondertussen heeft Perez de handen met zichzelf overvol: in uitvoering van het Koninklijk bevel komt men hem in het klooster te Calatayud, waar hij toevlucht zocht, aangehouden verklaren. Zijn uitlevering kon slechts vermeden worden dank zij een beroep op de landelijke voorrechten door de getrouwe Gil de Mesa te Zaragossa gedaan, bij de Opperste rechtbank van Aragon, waardoor Perez: « Manifestado » werd, dit is: hij stelde zich onder jurisdictie der Aragonese Rechtbanken, werd onttrokken aan de Koninklijke Justitie en aan mogelijke folteringen, terwijl tevens publiciteit der debatten gewaarborgd was, en, bovenal, hij was zeker hier rechters te hebben die geheel op

zijn hand stonden. Dit werd klaargespeeld toen Mateo Ferrer, deurwaarder met de staf bij het Hof van Aragon, bijgestaan door 50 Kolveniers te Calatayud aankwam, en met medehulp van een volksoploop, Perez naar de bevoorrechte gevangenis te Zaragossa bracht, de gevangenis «dos manifestados», dit alles ondanks het verzet van de afgezant des Konings en zijn gewapende lieden, die hem naar de gevangenis van gemeen recht wilden sleuren.

Filips II neemt nu met open vizier de strijd op en treedt zelfs als aanklager op: in persoonlijke naam eist hij, in Castillië, vervolgingen op de drie betichtingen: moord op Escovedo; verraad door het uitleveren van staatsgeheimen en het vervalsen van dépêches; vluchtdelikt.

Perez antwoordt met bedreigingen en gaat zelfs zo ver een afgezant naar Madrid te sturen, om aan de Koning te laten weten welke onderpanden hij voor zijn verdediging bezit, hoeveel hooggeplaatste personen erdoor in 't gedrang zullen komen, hoezeer de trouw der burgers aan 't wankelen zal gebracht worden, hoe gans de wereld er door zal geschokt worden en de Koning er als een dwaas en gewetenloos man zal staan.

Het antwoord op deze chantage komt enkele dagen later: op 1 Juli 1590 spreekt de Madrileense rechtbank het doodvonnis met de strop uit, met daaropvolgende onthoofding; bovendien worden al de goederen van Perez verbeurd verklaard.

Om zijn madrileense uitspraak tot uitvoering te kunnen brengen moet de Koning de Aragonese rechters te voet vallen, die Perez in hun macht hebben en moet hij ook van hen een veroordeling bekomen. Als Filips II gewaar wordt dat hier een vrijspraak te verwachten is en als hij kennis genomen heeft van de memorie van Perez, waarin deze beweert Escovedo te hebben doen vermoorden in opdracht van de Koning, verklaart Filips plots van de vervolgingen voor die Rechtbank af te zien. — «Ik zou de verdediging van Perez kunnen weerleggen en dan zou er geen twijfel meer blijven aan zijn schuld, maar dan zou ik zaken moeten aanraken die verre boven datgene staan wat in openbare processen mag betrokken worden; geheimen die er niet kunnen in gemengd worden en personen waarvan de eer en de faam meer waard zijn dan de veroordeling van Perez. Maar ik verklaar dat de misdaden van Perez groot zijn als ooit een onderdaan er heeft kunnen begaan tegen zijn Koning en Heer. Om der waarheid wille, doe ik dit alles vaststellen. Zo wil ik ook al mijn rechten voorbehouden om hem voor gelijk welke andere rechtbank rekenschap te vragen voor dezelfde misdaden».

Nieuwe vervolgingen tegen Perez, die onmiddellijk op z.g. andere gronden in Aragon ingeleid werden liepen dood op proceduurmiddelen.

Het zag er voor de Koning zeer beroerd uit en zijn centraliserende neigingen stonden schaakmat. Nog één middel bleef er voor hem over, de Inkwisitie.

Aanleiding tot het openen van een onderzoek werd — nil novi sub sole — een zeer elastische verdenking: levering van wapens aan de vijand, in casu een paard aan de Hendrik IV, die toentertijd nog niet tot het inzicht gekomen was «que Paris valait bien une messe» en dus vijand van het geloof was. Inderdaad, toen Perez en zijn makkers uit Madrid ontvluchtten, bereiden zij paarden en zij waren zinnens de Béarnese grens te overschrijden, aldus die paarden — die geschikt waren voor oorlogsvoering —, in een vijandelijk land importerend. (8)

Eens op zulke subtiële basis aangevat, bracht het onderzoek alras aan het licht dat Perez niet alleen met

paarden doch ook met woorden de vijand van dienst was. De opsomming weze U bespaard: het bleek o.m. dat Perez eens gezegd had dat indien God de Vader zijn neus in die zaak moest steken, hij deze zou afsnijden, welke verklaring Godlasterend, ergerniswekkend en ketters verklaard werd o.m. daar zij aan God de Vader menselijke ledematen toeschrijft.

Met zulk rekvisitorium en met het bevel dat Perez uit de gevangenis der Manifestados moest overgebracht worden naar de gevangenis van het Heilig Officie, de Aljaferia, waren de kansen weer eens gekeerd.

De Alguazil drager van het bevel, oogstte echter nog geen succes want steeds deden de Aragonezen beroep op hun fueros. Toen dan de inkwisitorien met excommunicatie dreigden van de Justitia Major ofte opperste rechter en zijn luitenanten, indien zij Perez niet uitleverden, besloot de Justitia Major, (alhoewel hij het was die te waken had over het behoud der fueros), zich neer te leggen bij de wens van de Koning.

Nauwelijks echter was de overbrenging naar de Aljaferia of gevangenis der Inkwisitie gedaan, of aangevuurd door de Edelen, vrienden van Perez, en onder de kreet «contra Fuero» en «Viva la Libertad»; kreet die traditioneel was telkens het volk ter verdediging van de Fueros moest opgeroepen worden, werd het paleis van de Justitia Major overrompeld evenals dat van de afgezant van de Koning, Markies d'Almenara.

Om wille van zijn veiligheid lieten de overheden deze aanhouden. Even goed hadden zij het niet gedaan, want toen hij weggevoerd werd naar de gevangenis, werden de gerechtsdienaars door het gepeupel onder de voet gelopen en liep de markies vier messteken op die, veertien dagen later, zijn overlijden voor gevolg hadden.

Een ander contingent opstandelingen belegerden middelerwijl de Aljaferia waarin, niet alleen Perez, maar ook de Inkwisitie zat. Het gebouw was wel sterk verdedigd, maar toen het volk begon brandbaar materiaal er tegen op te stapelen, gaven de Inkwisitorien zich ten slotte gewonnen; tegen de avond werd Perez in een karos geplaatst neven de vice-Koning, die hem heel zoetjes vroeg een voldaan gezicht op te zetten, en recht te willen staan, opdat het volk hem goed zou zien. In triomf en onder de kreet: «Leve de Vrijheid» ging het terug naar zijn oude gevangenis van de «manifestados».

Zonderlinge trioftocht want hoe Perez ook de held van de dag was, hij bleef een gevangene en het bleek weldra hoe precair zijn toestand was, en hoe zwak in de grond de Aragonese opstand, toen de bestendige afgevaardigden van Aragon het probleem der fueros «encomissionneerder»... Men kan zich werkelijk niet ontmaken van de indruk, dat het kleine volk van Aragon — want boeren en werklieden vormden de massa der stoottroepen die ter verdediging van de fueros opgeroepen waren en spontaan het risico opnamen — deerlijk door zijn leiders in de steek gelaten werden toen het uur der verantwoordelijkheden aanbrak. De Cortes ontmaakten zich van het probleem met het naar dertien Juristen te verzenden; deze dachten met een haarklieverij én Aragon én de Inkwisitie én de Koning te kunnen tevreden stellen: volgens hen kon de Inkwisitie het recht van «manifestation» van Perez niet te niet doen, doch enkel schorsen. Zodanig dat Perez terug van de fueros zou genieten nadat de Inkwisitie recht gesproken had.

Schijnheiligheid zonder weerga, want het had dus voor de verdedigers der fueros in de grond geen belang of de afhandeling van het Proces Perez zou doorgaan zonder waarborgen van openbaarheid en andere die

hem toekwamen. Het had evenmin belang of de Justitia Major een nog levende ofwel een op de brandstapel geroosterde Perez zou terugkrijgen, na de schorsing der fueros.

Slechts één kans blijft er Perez nog over : de vlucht naar het buitenland. Zijn suppoosten bezorgden hem het vereiste materiaal om uit te breken, maar op het laatste nippertje, als de tralies bijna doorgevijsd zijn, wordt hij verkleit.

* * *

Een militaire expeditie wordt op touw gezet om de uitlevering van Perez te verzekeren en de Aragonese overheden regelen alles om op vlotte wijze voldoening te kunnen geven aan de Inkwisitie. En toch ! Op 24 September 1591, wanneer de voetkettingen bij Perez aangelegd worden voor zijn overbrenging naar de Aljaferia, stort een gewapende massa zich langs achter uit huizen en straten, op de soldaten die de markt afsluiten.

Deze reageren niet; heel het vertoon van verzamelde en gewapende autoriteiten slaat op de vlucht en aan de éne kant van het toneel staat daar Antonio Perez, alléén en vrij... aan de andere kant zijn vrienden en het volk dat naar de open gevangenis stormt en ten tweede male Perez in triomf rondvoert.

Perez blijft zich zelve en bewaart kalmte en zakelijkheid. Triomfen heeft hij niet nodig, wel vrijheid en hij tracht naar de Pyreneën door te breken. Wanneer hij gewaar wordt dat men hem op 't spoor is, keert hij eenvoudig weer naar Zaragossa, waar hij zich alles bijeen, het veiligst voelt.

Wij weten dat Perez noodlot en ondergang betekent voor zijn omgeving : ook ditmaal vergaat het zo met Aragon dat het voor hem had opgenomen. Als antwoord op een bede om vergiffenis en onderwerping, zendt Filips II een leger naar Aragon. Niet openlijk, want dat zou een nieuwe aanslag op de fueros zijn, maar hij laat aankondigen, wanneer een zekere berøring merkbaar wordt, dat het leger op doortocht is naar Frankrijk. De bestendige afgevaardigden roepen alle steden van Aragon op ter verdediging tegen de dreigende aanval, Valencië en Catalonië worden herinnerd aan de traktaten van gemeenzame verdediging... maar 't was alles vruchteloos.

Daar men niet voor de fueros wist te sterven, zouden deze het besterven. Zelfs de heldhaftige beveling van Don Juan de la Nuza, de nieuwe « Justitia Major », die met enkele honderden mannen optrok tegen de invallers, eindigde — voorlopig althans — in operettestijl : Juan de la Nuza liet zijn legertje steken alvorens dit zichzelf oploste, nog buiten het zicht van de vijand.

Op 12 November 1591 werd Zaragossa bezet waaruit de dag te voren Perez, en ditmaal voorgoed, vertrokken was.

Met het zelfstandige Aragon was het uit, en met de éénmaal zo fiere Aragonezen van wie Filips II, bij zijn troonsbestijging slechts een voorwaardelijke en zelfs dreigende eed had kunnen ontvangen : « Wij die afzonderlijk U waard zijn en die, verenigd, méér kunnen, wij maken U Koning, op voorwaarde dat gij onze voorrechten eerbiedigt, zoniet : « neen », zij zenden hem nu brieven van algehele onderwerping en vernedering.

Op 18 November wordt Juan de la Nuza aangehouden en in kennis gesteld van zijn doodvonnis : één regel van de hand van Filips II : « U zult Juan de la Nuza, Justitia van Aragon, gevangennemen en hem doen onthoofden ». Na hem volgden nog anderen. Eén en dertig doodvonnissen werden voltrokken, een, voor die harteloze tijd, alleszins gematigd aantal.

Het vonnis in zake Perez werd geveld op 7 September 1592 door het Heilig Officie van Aragon en bevestigd op 13 October door de Opperste Inkwisitie te Madrid. Perez wordt verwezen tot de doodstraf en al zijn goederen verbeurd verklaard. Aangezien voor het ogenblik de persoon van Perez niet kan gevat worden zal zijn beeltenis in zijn plaats verbrand worden. Zijn zonen en dochter en zijn mannelijke afstammelingen worden ten eeuwigden dage vervallen verklaard van alle openbare en Kerkelijke ambten, van het recht kostbaarheden op of als kledij te dragen, van het berijden van paarden, van wapendracht en dergelijke.

Perez had toevlucht gezocht achter de veilige dam der Pyreneën, te Pau, bij Catharina van Béarn, de zuster van Hendrik IV. Voor zo weinig was de Spaanse Koning niet verlegen om toch te trachten, zij het op vreemde bodem, de twee doodvonnissen ten uitvoer te leggen. Verschillende kerels werden aangesproken om Perez van kant te maken. Moeten we Perez geloven, die bij deze gelegenheid het parallel trekt tussen Samson en hemzelf, dan werd een Franse dame, wie het aan schoonheid, galanterie of voor naamheid niet ontbrak, aangeworven om hem in haar armen te lokken en hem zo uit te leveren. De dame zou wel het eerste gedeelte van de opdracht vervuld hebben, maar zij bezweek onder de charme van Perez, en in plaats van hem te verkleiden en er iets aan te verdienen, bood zij aan Perez haar huis en de opbrengsten ervan ten geschenke aan.

Se non e vero... In alle geval, de fat Perez moet andere ambities gehad hebben dan een romantisch avontuur met zulke zakelijke afloop. Dadelijk stelt hij zich in verbinding met de twee meest verwoede vijanden van zijn Koning, Hendrik IV en Elisabeth van Engeland, en biedt hun zijn diensten aan. Ondanks zijn langdurige gevangenzitting was Perez toch nog zolang niet van alle functies ontheven, en had hij tot de laatste weken nog geregeld contact met de meest invloedrijken van Spanje gehad. Zijn aanbod werd dus wel gretig aanvaard, want het was een enige kans om de geheime draden en bedoelingen van de politiek van de Spaanse Koning te kennen. Hendrik IV beloofde hem zelfs de Kardinaalshoed !

Jammer genoeg voor Perez die steeds op hetzelfde punt bleef staan, evolueerden én de Engelse én de Franse én de Spaanse toestanden; weldra kan Perez niets meer dan oudbakken kost opdienen, hij bleek een hinderpaal voor een gezonde « real-politiek », en hij mengde zich in aangelegenheden waarin hem geen rol was toebedacht. Met de dag ontvielen hem meer en meer beschermers, met de dag werd de kring zijner bewonderaars kleiner, hij werd hoe langer hoe meer een « displaced person » en wanneer men in Parijs zijn opeenvolgende woonsten nagaat ziet men hem stilaan de maatschappelijke ladder afdalen. Zo laag zinkt hij dat, wanner Filips II in 1598 overleden is, Perez niet aarzelt zijn diensten aan diens opvolger aan te bieden, als spion.

« Toujours vaniteux et agité Perez tomba dans le mépris et la misère » zo eindigt het oordeel van Forneron over hem.

3 November 1611 is de dag van zijn overlijden, op meer dan 70-jarige ouderdom in Parijs, nadat hij zich met de Kerk verzoend had.

Pas in 1615 stemde de Inkwisitie er in toe Antonio Perez posthuum te ontheffen van de veroordeling als ketter en Godslasteraar, terwijl ook zijn kinderen in hun rechten hersteld werden.

* * *

Tot daartoe in enkele zijner fazen, het proces Filips II contra Antonio Perez. Op hun beurt echter hebben de tijden Filips II gedagvaard in zake Perez. Ook dat proces zou ik even willen onder ogen nemen al was het om de waarheidsliefde, en om de psychologie van Filips II te kunnen opsporen én in verband met de zaak, én zelfs op het algemeen plan.

De zaak Perez en het probleem Filips II zijn op zichzelf reeds zo duister, dat het werkelijk niet nodig was, door allerlei fantasie er nog meer ophef bij te willen brengen.

Elke tijd heeft zijn stempel op die enigma's gelaten, de tijdgenoten door hun passies, de XVII^{de} eeuw door haar gebrek aan wetenschappelijke kritiek, de XVIII^{de} en XIX^{de} eeuw, door hun a-godsdienstige opvattingen die een begrip van de op godsdienst geconcentreerde Filips II onmogelijk maakten, en door hun liberalisme dat de despoot verafschuwde, terwijl een juist begrip van geschiedenis er toch moet op neerkomen het verleden te beschouwen op zich zelve, maar niet onze opvattingen te transposeren in het verband der vroegere tijden en de eis te stellen dat de personages uit de voorbije tijden zouden ageren naar onze huidige wensen. Voorzeker er zijn transcendente waarheden en principes die noch aan tijd noch aan plaats gebonden zijn, maar het opmaken van de nomenclatuur van deze « principes » is een uiterst moeilijke taak. Mogen wij de vervlogen eeuwen of beschavingen a priori verwijten toesturen dat zij een probleem anders inzagen dan wij, wanneer wij moeten vaststellen dat in September 1949 het Parlement van de Europese Unie niet eens in staat was om een akkoord te bereiken over het bepalen van de « Rechten van de Mens »?

Zekere concepten die ons nu als natuurlijk en vanzelfsprekend voorkomen waren niet eens doorgedrongen bij onze voorgangers, terwijl déze invloeden ondergingen waar wij, op onze beurt, ons geen rekenschap van geven.

Ons oordeel zal in een ruime mate rekening moeten houden met de bedenking dat : wie zich naar de regels richt, welke in zijn tijd als algemeen gangbaar en goed worden aanzien, zich nog kan vergissen, maar dat om deze fouten niet uitsluitend aan hem, maar in zeer grote mate aan zijn tijd en beschaving rekenschap moet gevraagd worden.

Vertrekkend van zulke grondgedachte zullen wij de vergissing vermijden van dezen die Filips II tot strijd-object gemaakt hebben in dienst van hun eigen filosofische concepties : bewonderd al naar gelang zij zelf er katholieke of koningsgezinde neigingen op nahielden, gehaat indien zij andere ideeën beleden.

Maar al te veel heeft men Filips II met een paar slagwoorden gecatalogeerd en nochtans geen man was zo moeilijk te ontcijferen en te begrijpen als de zo teruggetrokken Heer van het Escoriaal. Een bloemlezing van de insaniteiten over hem geschreven zou boekdelen vullen. Laat mij er één enkele aanhalen uit een Italiaans manuscript, relaas over de groten van Spanje : « Men denkt dat zijn grootste zonde deze van het vlees is, want zijn lichaam is behaard en zijn hoofd kaal, hij heeft spillebenen, een kleine gestalte en een forse stem ».

Alle recente auteurs hebben echter werk van intellectuele eerlijkheid geleverd door het opsporen en ontleden van het diepere karakter van Filips II. Aldus is de figuur, die in de laatste deceniën naar voren gekomen is, een heel wat meer geschakeerde dan het primaire symbool dat zolang opgang maakte.

Om nu die werkelijke figuur van Filips II te kunnen ontwaren in het kader van onze uiteenzetting, past het in enige grote trekken de rol van de Koning in het proces te bepalen.

Daar Filips II met zeer veel zonden mocht beladen worden, is hem langs vele zijden het gebeurde met Perez en Escovedo als louter moord ten laste gelegd.

Het staat vast dat hij niet vreemd is aan het van kant zetten van Escovedo, hetgeen echter niet noodzakelijk betekent dat hij hem wilde vermoord hebben. Om de brieven van Filips II dat klaar en duidelijk te doen zeggen, moet men ze geweld aandoen, waarbij niet uit het oog verloren mag worden dat het hoofdzakelijk Perez is welke ons die teksten voorlegt !

Daarmee is echter nog niet uitgemaakt welke de maat van de verantwoordelijkheid van de Koning is en nu blijkt het wel dat deze schromelijk is bedrogen geworden door Perez die hem als een instrument gebruikt en misbruikt heeft om eigen doeleinden uit te werken.

Perez is de gunsteling van de koning; hij heeft echter ambities die nog verder gaan; want reeds wordt er over hem gesproken niet meer als over een ambtenaar die zijn « bâton de maréchal » heeft, maar wel als over een toekomstige Voorzitter van de Raad.

Wij weten dat er in Spanje steeds verschillende fracties bestonden die in 't leven gehouden werden door de koning : divide et impera. De Hertog van Alva en zijn fractie waren in ongenade, de leider der andere partij, Ruy Gomez de Silva, was overleden en de baan scheen open te liggen voor Perez, tot wanneer de ster van Don Juan van Oostenrijk zodanig aan het schitteren gaat na zijn overwinning te Lepanto en andere militaire successen, dat hij, thans gouverneur der Nederlanden, zonder twijfel, na de Koning, de meest vooraanstaande van het Rijk geworden is.

Don Juan aardt echter niet in de Nederlanden : « dronkaards en wijnzakken », noemt hij ons; (9) hij kent slechts één obsessie, terugkeren naar Spanje. Daar zal hij dus alle glans om zich hebben en zelfs zijn vertrouwensman Escovedo zal Perez in de schaduw stellen. Onafgebroken, schrijft hij aan Filips II dat hij terug wil en Perez is de eerste om die brieven te kennen. Van dan af kan men een waar komplot volgen door Perez opgevat, waarbij hij de Koning weet bevreesd te maken voor Don Juan dien hij afschildert als de bondgenoot der Franse Liga en wien hij plannen toeschrijft voor een inval in Engeland, alwaar Don Juan zich tot Koning zou doen uitroepen, om dan vandaar uit, zelfs Spanje te overrompelen. Het pleit niet voor Filips II dat hij één ogenblik zulke fantasie voor mogelijk heeft kunnen houden, maar het getuigt voor de duivelse behendigheid van Perez, die hierbij niet naliet Escovedo als de boze geest van Don Juan af te schilderen.

Escovedo komt in Spanje aan, gezonden door Don Juan, en nu is Filips II helemaal overtuigd van het gevaar; zulks ging des te gemakkelijker daar de stugge Escovedo hem nooit bevalen had. Wanneer Escovedo, tijdens zijn verblijf te Madrid, er achter komt hoe het staat tussen Perez en de Prinses van Eboli, en hij dreigt deze schandelijke betrekkingen aan de koning bekend te maken, verhaast hij zelf zijn lot. Perez kan het niet langer meer uitstellen handelend op te treden, denkkelijk na overleg met zijn brutale minnares. Zij had een dodelijke haat en verachting voor Escovedo, dien zij openlijk voor « lakei » en « moorse hond » schold. « C'est un peu trop, sinon beaucoup » zoals Granvelle aan Margareta van Parma schrijft, handelende over de Prinses van Eboli.

Aan staatkundige motieven gelovende laat Filips II de hand vrij aan Perez, met het gekende gevolg.

Wij weten nu waarom Filips de eerste tijden na de moord het stilzwijgen bewaart en zelfs aan Perez verzekert dat hem geen kwaad zal gebeuren.

Vandaar ook dat wanneer Filips eindelijk optreedt

het om geheel andere motieven is dan de moord op Escovedo, te weten als eerste het beëindigen van de twist met Vasquez, daar het niet kon blijven duren dat twee rechtstreekse medewerkers van de Koning in zulke openlijke en blijvende onmin leefden, tot groot nadeel van de afhandeling der staatszaken. Tweedens had de verhouding van Perez met de prinses zoveel schandaal verwekt, dat het prestige der grandeza in descrediet kwam, en bestond het gevaar dat de kinderen van de prinses gans het vermogen van hun vader zouden zien verloren gaan in verkwistingen en giften aan de minnaar hunner moeder.

Eindelijk was het maar billijk dat de Koning een einde stelde aan de omkoperijen van zijn secretaris.

Herinneren wij ons nu het eerste vonnis dan beantwoordt dit geheel aan het nastreven van dit doel. In dezelfde lijn ligt ook de beslissing van de Koning aangaande de Prinses van Eboli: tegen deze wordt nooit een vonnis uitgesproken, maar haar worden tot aan haar dood verplichte verblijven opgelegd. (10)

Stilaan echter vat de trage Filips II de werkelijke ondergrond der zaak en hij komt tot de voor hem onstellige overtuiging dat een zijner onderdanen de vermetelheid gehad heeft Hem tot speelbal te nemen: majesteitschennis!

Vandaar de verbeterheid van Filips II die nu, overtuigd van de misdaad die hij te bestraffen heeft en van het wraakroepend karakter ervan, in zijn hoedanigheid van absolutistisch vorst, terecht mag schrijven dat Perez tegenover hem de grootste misdaad beging die denkbaar was. Tot dan toe was het aan kant zetten van Escovedo in de overtuiging van den Vorst slechts de uitoefening geweest van een Koninklijk prerogatief: zoveel theologen en juristen in Spanje en zelfs in gans Europa, leerden immers in de XVIe eeuw dat de vorst in zekere omstandigheden zulk recht bezet. (11)

Het bestaan van zulk hoger staatsbelang was gebleken een verzinsel van Perez te zijn; «de meest geslepen der konkelaars van de ganse aarde» zoals Motley hem noemt, (12) en op het gebied der moraal stond het buiten kijf, ook in de XVIe eeuw dat, in hoofde van Perez, Escovedo zonder meer vermoord was. Per slot van rekening was Filips II dus door Perez verlaagd tot een Insausti of een andere bandiet, die bereid was door enkele dukaten gelijk welke karwei op te knappen.

Niet immer is mij de ondergrond der zaak zo duidelijk voorgekomen als thans, want lang vond ik een geweldig bezwaar in het feit dat Filips II zo eenklaps zijn aanklacht introk vóór het Opperste Hof van Aragón, toen hij kennis genomen had van de memorie van Perez. Op het eerste zicht schijnt die houding een vlucht, een bekentenis van onmacht in het weerleggen van de bewering van Perez: nl. dat het op bevel van den Koning was dat hij Escovedo liet ombrengen. Die opwerping ware gegrond indien men stond in een gewone criminele zaak en indien de tegenspeler niet Antonio Perez ware, de koning der schaamtelozen. Moest een modern Openbaar Ministerie zijn aanklacht intrekken wanneer een betichte van moord, aankondigt dat hij zal bewijzen die moord te hebben bedreven met goedkeuring van datzelfde Openbaar Ministerie, dan zou die houding inderdaad een bekentenis zijn, maar het probleem stelde zich zo simplistisch niet in ons proces.

Perez kondigt noch min noch meer aan dan het veropenbaren van staatsaangelegenheden, van welke bepaalde aard die zijn weten we: Escovedo, Don Juan, de internationale politiek van Spanje. Is het dan te verwonderen, ja wordt het dan niet een gebiedende noodzakelijkheid dat de verongelijkte vorst die volgens

zijn theoriën twee wegen heeft om de misdaden, tegen hem begaan te bestraffen — de openlijke en de meer geheime — dan liever verzaakt aan de eerste, — de openlijke —, wanneer de bezwaren hiertegen te groot worden, te meer dat er reeds een doodvonnis bestaat, zij het bij verstek, uitgesproken in Castilië? De akte van afstand zelve brengt ons het antwoord: «wat zou moeten aangevoerd worden en openbaar gemaakt, is te zwaarwichtig en te hooggeplaatst, maar ik verklaar Perez schuldig en behoud mij alle recht voor om hem ten allen tijde voor die delikten te vervolgen».

Wat was het anders dan de bevestiging van het doodvonnis over Perez op grond van de tweede theorie? En het is dan ten slotte omdat zelfs in de ogen van Filips II, een veroordeling door een gevestigde rechtbank meer aanzien en meer waarde heeft dan een vogelvrijverklaring, dat nadien beroep gedaan wordt op de Inkwisitie.

De legende, en na haar romantiekers, als Schiller in zijn «Don Carlos», hebben als ondergrond voor ons drama een liaison gezocht tussen Filips II en de prinses van Eboli. Buiten de schriften van Perez is er geen enkel dokument van dien tijd, zelfs niet het pamflet van Willem van Oranje, waarin hij de amoureuze afwijkingen van zijn vijand aan de kaak stelt, dat het bestaan vermeldt van zulke verhouding. Zij is thans algemeen verworpen. Zo het waar is dat Filips II zich in zijn jeugd wel eens te buiten ging, maar dan steeds sporadisch en zonder dat zulke verhoudingen enig blijvend karakter hadden, dan is het toch niet aannemelijk dat hij, op zijn reeds gevorderde ouderdom, zich nog zou laten vangen hebben door een meer dan rijpe en zeker niet meer aanlokkelijke weduwe.

* * *

Filips II wijkt in de zaken Perez niet af van de grondtrekken van zijn karakter. Weifelaar is hij van den beginne af, niet uit blijvende karakterzwakte maar omdat hij niet vlot is in het vatten van een probleem en van de oplossing die het vereist. Elke beslissing moet haar incubatieperiode doornemen, tijdens dewelke talrijke adviezen ingewonnen worden van Junta's en consulta's. Hij loopt verloren in een hopeloze paperasserie, zich indenkend dat een levend land, ja een wereld kan geregeerd worden door de trage papierstroom die vanuit zijn cel in het Escorial, vertrekt. Hij handelde, als iemand die gelijk God alles moet weten en voor alles te zorgen heeft. Met voor alles te willen zorgen, bekwam hij echter een andere uitslag: zijn intiemeren zijn radeloos omdat met Koning én Minister én Secretaris te willen zijn, naar het woord van Perrenot de Chantonnay «la principale résolution en toutes choses est de demeurer perpétuellement irrésolu». (13) Door velen werd het dralen, dat samenging met een gesloten karakter, als zwakte en tweezakkigheid bestempeld, nochtans staat het buiten kijf, en ons proces toonde het aan, dat éénmaal een besluit getroffen, Filips van geen wijken meer wist.

Sommige voorvallen en beslissingen stelden Filips II voor onze rede en onze gevoelens in een hatelijk daglicht: hoe wraakroepend is niet zijn houding tegen vrouw en kinderen Perez, hoe verwerpelijk zijn misprijzen voor de openbaarheid van het debat, hoe gevaarlijk zijn stelling dat hij, die wetten maakt, er ook boven staat.

En toch is hij niet de ongebreidelde tyran en machtswellusteling. Een rem hiertegen is de tweede grondtrek van zijn karakter: zijn concentratie op de dienst van God. God is niet voor hem dat verre, sympathiserende en beschermende Wezen dat er voor gezorgd

heeft dat de Koning over een absolute macht kon beschikken. Zulke conceptie is deze van een absolutisme dat zijn doel en bestaansredenen in zichzelf vindt. «Le Roi gouverne par lui même» staat, in gulden letters, in de Galerie des Glaces van het heidense slot te Versailles, en daar is het middelpunt van het Paleis het slaapvertrek van de Koning.

De God van Filips II is er een die in de eerste plaats een uitzonderlijke verantwoordelijkheid aan de Koning oplegde. Deze kreeg de 10 talenten uit het Evangelie en hem zal ook tienvoudig rekenschap gevraagd worden. In het Escoriaal, de levensbouw van Filips II, staat de Kerk in het zwaartepunt, en zijn vertrek vanwaaruit hij het altaar kan zien, is als een annex van de basiliek.

Filips II is onderworpen aan zijn geweten, reden te meer opdat hij een te nemen beslissing uiterst zorgvuldig zou wikken en wegen.

* * *

Om met een systeem als dat van Filips II niet mis te lopen moet men én een heilige én een genie zijn. Filips II was noch het ene noch het andere, al gingen na zijn dood stemmen op om zijn canonisatie aan te vragen. Dan moge hij op 5 Juli 1570 een ordonnantie uitgevaardigd hebben die verklaart dat de gevangenen er zijn voor de bewaring en niet voor de pijniging der opgesloten; dan moge hij daarin ook het wraakroepende aangemerkt hebben van een langdurig voorarrest, wij zien hem, jammer genoeg, die edelmoedige principes links laten liggen in de zaken Perez.

Hij moge bij den troonsafstand van Keizer Karel gezworen hebben de verworven rechten en gebruiken van zijn volkeren te eerbiedigen, voor de Nederlanden en voor Aragon kwam er van een toepassing niet veel in huis.

Toch bleef hij meer dan eens konsekwent met zijn hogere principes. Niet bij toeval zien wij aldus Filips II bij den bouw van het Escoriaal, bekommerd zijn om de geestelijke én materiële noden van zijn werklieden, met dewelke hij in één complex samenwoont.

Dan begrijpen wij hoe in diezelfde bouw Filips II inzicht betoonde voor sociale noden van de werklieden door het inrichten van cantines, van een gasthuis, door arbeidscontracten, zowaar door het verzorgen van de ontspanning door sportieve en andere manifestaties.

Ook het gebruikmaken van het subliemste aller rechten, «het recht te vergeven», bleef niet uit. Binnen de twee maanden na de opmarsch der Spaanse troepen waren alle doodvonnissen — behalve mischien die der Inquisitie — voltrokken. Even spoedig als hij wist te straffen, wist hij ook te vergeven, want zes dagen na de eerste executies komt het dekreet van 17 Januari 1592, waarbij Filips II verklaart: «Ons de verplichting herinnerend die Ons, Machtigen, is opgelegd om God na te volgen, die ons zovele zonden vergeeft», kwijtschelding en vergiffenis te verlenen, genade en amnestie toe te passen.

Die maatregel moge niet algemeen geweest zijn, toch werden geen doodvonnissen meer voltrokken en geleidelijk werd hij op iedereen toegepast, behalve op de éne Perez, die zich aan het gerecht van zijn Vorst was blijven onttrekken.

Dat de Koning zijn genade doordreef, ondanks het verzet van de Inquisitie, en zich daarbij beriep op zulk verheven principieel, getuigt, dat hij besef had voor de bestaansredenen van alle macht en de hoogste plicht van al wie gezag heeft: te dienen.

Die eer zal hem niet kunnen ontnomen worden.

(1) De bronnen die kunnen geraadpleegd worden zijn zeer schaars: ten minste deze welke uit de eerste hand komen en tezelfdertijd betrouwbaar zijn. De dossiers zelve zijn grotendeels verdwenen, vernietigd door de betrokken partijen en zelfs door een der rechtsprekende colleges, te weten de Inquisitie. Perez zelve heeft twee verhandelingen in het licht gegeven, de eerste Memorial gericht tot het Opperste Gerechtshof van Aragon, de tweede zijn Relación sumaria de las prisiones y persecuciones de Antonio Perez, onder de deknaam «Perigrino» toen hij als een doolaard doorheen Europa joeg achter de gunst van de vijanden van Filips II.

Om de waarde van twee traktaten of zelfverdedigingen te beoordelen kan best de mening van Mignet aangehaald worden die nog steeds als een der meest betrouwbare schrijvers moet aanzien worden, al dagteekent zijn werk zowat van honderd jaar geleden: «Si je n'avis pas soumettre à un nouvel examen cette grave et ténébreuse affaire, que les mémoires de Perez, je n'entreprendrais pas de le faire.»

(2) Dat deze aangelegenheid verdragende gevolgen zou hebben werd onmiddellijk door Granvelle ingezien want reeds de 7e Mei 1578 schrijft hij vanuit Rome aan Margaretha van Parma «Et la mort du secrétaire Scovedo, qui me tient en penne, doutant qu'il n'y aye suyte d'aultre malheur, qui que soit l'auteur, et plus s'il est grand.» (Klaarblijkelijk was hier ook Antonio Perez bedoeld). Brieven van Granvelle, VII, blz. 85.

(3) «La femelle étant le levain de tout» uit een brief van Antonio Pázos, geciteerd door G. Muro, blz. 109.

Forneron III blz. 56 citeert de mening van Vasquez: «de moord op Escovedo is bedreven door een zijner beste vrienden por una muger».

4. Brief van Canovas del Castillo aan Muro, als inleiding op de biografie der prinses van Eboli.

(5) Fitzmaurice-Kelly, blz. 58 en volg.

(6) Gewoonlijk wordt de datum van 20 April vermeld: de Pidal kon echter berekenen, daar de ontvluchting op de Woensdag in de Goede Week plaats vond, dat 18 April de juiste datum is.

(7) Een tweede, minder gevolgde versie is, dat Perez ontvluchtte langs een deur die uitgaaf in het appartement van de eigenaar van het huis, dat als gevangenis diende. De Pidal blz. 222.

(8) Als ondergrond voor dit delikt schijnt een zuiver economische factor te bestaan: zó vele paarden worden uitgevoerd naar Frankrijk en bijzonderlijk naar Béarn, dat de Spaanse overheden hierover ongerust werden. Toen de gewone burgerlijke wetten en verordeningen niet hielpen, werd ook hier de Inquisitie ter hulp geroepen, die veel drastischer maatregelen kon treffen. Zij vond het nodige verband (?) tussen economische noden en verdelging van het geloof!

(9) Motley: Fondation de la République des Provinces Réunies, V, blz. 75.

(10) Eerst was het de beruchte toren van Pinto, op 3 mijl van Madrid, een ware kerker, waar oorspronkelijk niet eens een deur was en men langs een ladder door het venster der 1e verdieping binnenklom. De muren waren 2 m. 70 dik en op elke verdieping was maar één vertrek van 16 m. 50 in de grootste as: elke zaal had slechts één, of ten hoogste twee, vensters.

Nadien verbleef de Prinses enkele maanden in een harer kastelen om ten slotte jaren lang, tot in 1592, het Paleis van Pastrana te bewonen, waar de levensvoorwaarden dragelijker waren, en zij tot inkeer schijnt te zijn gekomen.

(11) Zo luidde ook het advies van Fay Diego de Chaves, biechtvader van de Koning. In alle aangelegenheden werd deze geraadpleegd.

Zie buiten het advies van Fray de Chaves, geciteerd door bijna alle schrijvers (o.m. Forneron, III, blz. 67) de reeks leerstellingen aangehaald door de Pidal, II, blz. 421).

(12) Een ander oordeel van Mothley op. cit., V, blz. 64: «Perez le fourbe, l'homme le plus audacieux, le plus consommé, le plus exempt de scrupules qui existait dans cet abîme de duplicité qui s'appelait la Cour d'Espagne».

(13) Papiers d'Etat de Granvelle, IX, blz. 568.

BIBLIOGRAFIE

- M. MIGNET: Antonio Perez et Philippe II.
 Louis BERTRAND: Philippe II une ténébreuse affaire.
 » » Philippe II à l'Escorial.
 Julia FITZMAURICE-KELLY: Antonio Perez.
 D. GASPARD MURO: Vie de la Princesse d'Eboli.
 DE PIDAL: Philippe II, Antonio Perez et le Royaume d'Aragon.
 H. C. LEA: History of the Inquisition of Spain.
 MOTLEY: Fondation de la République des Provinces Unies.
 PERRINOT DE GRANDVELLE: Correspondance.
 FORNERON: Histoire de Philippe II.
 PROPYLEAEN-Weltgeschichte: Reformation und Gegenreformation.
 PROPYLEAEN - Weltgeschichte: Absolutismus und Aufklärung.
 BAIE: Le Siècle des Gueux.
 H. HAUSER: La prépondérance Espagnole, in «Peuples et Civilisations».
 L. PFANDL: Philips II.
 David LOTH: Philippe II.
 RAF. ALTAMIRA: Philippe II d'Espagne. — In Hommes d'Etat, uitg. Desclée-De Brouwer.
 PIUS BONIFACIUS GAMS: Die Kirchengeschichte von Spanien.
 ALLARD: Histoire de la Justice Criminelle au XVIe Siècle.
 Reinhold SCHNEIDER: Philippe II ou Pouvoir et Religion.

Rede van de Heer Stafhouder Ch. BOELENS

In de eerste plaats wil ik aan de redenaar, Mr. Majean, uit ganser hart mijn beste gelukwensen toerichten voor zijn schitterende uiteenzetting en voor de wijze waarop hij er in geslaagd is vóór ons de verschillende fasen te doen herleven van het somber treurspel dat zich rond koning Filips II heeft afgespeeld.

Wij hebben deze geschiedenis in een film van grote stijl gevolgd en Mr. Majean, om ons toe te laten met kennis van zaken over het proces Antonio Perez te oordelen, heeft als uitstekend advocaat, eerst en vooral, met de meeste zorg, onder de ogen van zijn rechters gelegd, de feitelijke gegevens der zaak en de elementen van de bundel. Door de traditie wordt mij nu de zware en gevaarlijke taak opgelegd over te gaan tot de critiek van deze rede.

De degenstoot die op de 2de Paasdag van 1578 te Madrid aan de secretaris Escovedo het leven kostte, was zoals de talentvolle redenaar het ons toonde, de vonk waardoor in de geschiedenis ontelbare onthullingen over Filips en zijn tijd loskwamen, derwijze dat de geschiedschrijvers daaruit rijkelijk hebben geput, om de wereldpolitiek der 16de eeuw en voornamelijk deze van Spanje te verklaren.

De oorzaken van de moord en de politieke gevolgen ervan werden ons vanzelfsprekend op verschillende wijzen door de historici voorgesteld, naar gelang zij de rol, gespeeld door de Koning in deze zaak, meer of minder in een gunstig licht hebben willen stellen.

Meester Majean heeft ons eerst, met volledige objectiviteit, de materialiteit der feiten bekend gemaakt, om ons dan als conclusie zijn persoonlijke oprechte mening in volle onafhankelijkheid mede te delen.

In een rijke en vloeiende taal heeft de redenaar ons ook de psychologie van zijn personages afgeschilderd in het kader waarin zij zich bewogen.

Uw verslag over de stukken van dit proces, waarde Confrater, roept de meest indrukwekkende historische taferelen der 16de eeuw voor de geest. Het doet visioenen ontstaan. Niet alleen vonden de sociologen, de historici en de juristen daar een rijke en vruchtbare stof, maar al deze schilderachtige gegevens en tonelen zouden ook aan de kunstenaars, zoals de grote meesters der schilderkunst en zelfs der toonkunst een prachtig onderwerp hebben verstrekt.

Op het middenpaneel van het drieluik zien wij het raadselachtige figuur van Filips II onder het penseel van Antonio Moro of van een Titiaan of van P. P. Rubens verschijnen, in zijn Escoriaal, dit akelig klooster gelegen in het midden van het dorre, woeste en bergachtige landschap, bij Madrid.

De Koning, hebt U gezegd Mr. Majean, werd verdacht; hij zou niet vreemd geweest zijn aan de moord op Escovedo, door Antonio Perez, de Staatssecretaris. « Une ténébreuse affaire » zegt Louis Bertrand, ja, maar wel zeker « une affaire », waarover te pleiten valt gedurende meer dan één zitting. Maar mag ik U attent maken op het feit dat de verdachte reeds betrokken was in andere zware beschuldigingen waaromtrent de geslachten doorheen bijna vier eeuwen, tot op heden toe nog niet op definitieve wijze uitspraak hebben kunnen doen? Ik noem bijv. de zaken Baron de Montigny, vertegenwoordiger van de adel der Nederlanden, Don Carlos, zoon van de Koning, Elisabeth van Valois, zijn tweede vrouw en Don Juan van Oostenrijk, zijn schoonbroeder; het onderzoek ervan dat voorzeker « meerdere » zittingen zou in beslag nemen, zou ons misschien nog met meer zekerheid geleid hebben tot een oplossing der zaak

Antonio Perez, of zelfs tot een einduitspraak van de Jury der beschaafde volkeren over Koning Filips II en zijn tijd.

Ik denk dus dat ter wille van een goede gerechtigheid U in limine litis de samenvoeging had kunnen vragen van al deze zaken bij de bundel Antonio Perez, als zijnde met de zaak Filips II verknocht.

Op een ander paneel van het tryptiek, op het voorplan ervan, zien wij Escovedo, de secretaris van Don Juan van Oostenrijk, landvoogd der Nederlanden. Zij bevinden zich beiden te Antwerpen, waar zij aangekomen waren pas na de onvergetelijke gebeurtenissen van November 1576, genaamd de Spaanse Furie.

Men weet dat uit het Kasteel van Antwerpen, Balthazar Lopez, secretaris van Requesens, per brief zijn vreugde aan de Koning had doen kennen over het welgelukken van de slachting onder de burgerlijke bevolking, de plundering der stad en de brandstichting op het stadhuis. Op het achterplan wordt Escovedo, getuige van het wedervaren en het onheil van Antwerpen afgebeeld, terwijl hij het kasteel na de Gentse Pacificatie, aan de Hertog van Aerschot overlevert in Maart 1577. In de verte ziet men ons volk dat deze dag als een grote feestdag viert.

Op het derde paneel van het drieluik, zie ik op de voorgrond de figuur van Antonio Perez, de goede vriend van Escovedo, samen met de grote woelige en hoogmoedige Dame, de Prinses van Eboli, de éénogige schoonheid, met dewelke hij beraadslaagt in het hotel Eboli.

Op de achtergrond, van de ene kant: onze Stad in vuur en vlam, in strijd tegen 4000 Spaanse voetknechten en achthonderd ruiters en een menigte trosboeven of legerjongens, die strobonden en brandende fakkels aanbracht; van de andere kant: de smekende leden van de Raad van State, — gezuiverd van Spaansgezinden, — die hunne verlossing vragen van de bezetter met zijn inkwisitie, zijn bloedige en onmenselijke praktijken, zijn folteringen en zijn losbandige en verderfelijke zeden.

De geschiedschrijvers leren ons dat de Raad de briefwisseling tussen Don Juan en de Koning zocht af te snijden of te openen, dat Antonio Perez Vlaamse knechten in zijn dienst had genomen en dat hij het alleen was die met de Despacho Universal, met de geheime code, was gelast.

Bezitten wij afdoende bewijzen van de beweerde lage omkoperij waarvan Antonio Perez wordt beschuldigd? Ik weet het niet, het valt te zien; maar in ieder geval kunnen wij het als bewezen aannemen dat de secretaris van State Antonio Perez het zover heeft gebracht, dat door zijn tussenkomst in onze Stad en onze streken de koninklijke bevelen waardoor de verwoestingszucht van de Spanjaarden moest aangespoord worden, in enige mate werden getemperd of vrijdeld, dank zij vooral de weerstanders van die tijd.

En indien de stem van ons volk zich hierover had kunnen laten horen, in het proces van Antonio Perez, b.v. in zijn verdediging ex officio voor de Aragonische Rechtbanken die, zegde Mr. Majean, onttrokken waren aan de Koninklijke Justitie en aan mogelijke folteringen, of beter nog als klager voor een Rechtbank bevoegd om over de toenmalige oorlogsmisdaden te vonnissen, dan had Antonio Perez, te zijne voordele, brede verzachtende omstandigheden in zijn zaak kunnen doen aannemen.

Waarom Filips, de eerste tijden na de moord, het stilzwijgen bewaarde, is inderdaad een moeilijke vraag

en ik zal het niet wagen conclusies te nemen in antwoord op de uwe, omdat wij beiden ten slotte toch zullen voortgaan op vermoedens en gevolgtrekkingen. Doch steunend op de grondtrekken van het gesloten karakter van Filips, wetende dat hij veel draalt, wikt en weegt, dat hij nooit iets heeft ondernomen om zijn regeringspolitiek over ons land te wijzigen of te verzachten, maar integendeel dat hij zijn dictatoriale maatregelen tegenover zijn onderdanen wetens en willens heeft verscherpt en uitgebreid en dat hij bezielde en bewogen was door een fanatieke ideologie; wetende hoe hij zijn medewerkers en gezanten heeft gekozen; de geest kennende van de effectief gebruikte methodes en de uitwerkselen van zijn ordonnanties, zou het mij niet verwonderen dat deze vorst Filips II, die op geen enkel gebied zich zelf goed beheerst schijnt te hebben, iets afwist van de moord gepleegd op Escovedo.

Indien Filips — zelfs hij — er soms toe komt het idee van genade of amnestie in aanmerking te nemen, kan men zich afvragen of wij hier wederom geen teken vinden van aarzelande zwakheid onder de vorm van laattijdige schaamte of berouw.

Zekere schrijvers hebben het gordijn opgeheven van het privaat leven van al onze personages; daar speelt de hartstocht de hoofdrol.

Escovedo, bij zijn terugkeer in Spanje, het gedrag van de weduwe van zijn oud patroon Ruy Gomez vernemende, zou zich in de zaak hebben gemengd. De Koning, na de moord, zou aan zijn secretaris hebben geschreven: «Spreek voorzichtig en hoe minder hoe beter». Het is hoofdzakelijk daarna dat heel wat duisternis is ingevallen.

En misschien waren er dan toch in dit tegensprekelijk onderzoek bezwaren genoeg aanwezig om tegen de verdachte Filips II minstens een bevel van verzending uit te spreken.

Vergeef mij deze vluchtige en oppervlakkige opmerkingen, waarde Confrater, en wees gerust; zij nemen niets weg van mijn bewondering voor uw diep ingestudeerde rede en de oprechtheid van uw optimistisch besluit.

* * *

In de loop van het verlopen gerechtsjaar werden wij diep getroffen door het verlies van vijf onze beste Confraters; ik wens hier een plechtige hulde te brengen aan hunne nagedachtenis.

Mr Eugene Van den Bosch, die schielijk overleed op 16 Jaunari, gaf ons de indruk onsterfelijke krachten te bezitten, want zo heftig waren zijn vitaliteit en zijn strijd lust gebleven, ondanks zijn 75-jarige ouderdom.

Mij werd het onvergetelijk voordeel gegund lange jaren met Mr Van den Bosch samen te werken in het kabinet waar hij toen reeds 17 jaren, onder de leiding van onze grote en diepbetreurde Confrater Louis Franck, in ons beroep was opgegroeid. Gedurende zijn bijna vijftigjarige praktijk gaf Mr Van den Bosch, bijna dag en nacht, het beste van zich zelve aan de verdediging der belangen die hem werden toevertrouwd. Zijn kennis van het burgerlijk en fiscaal recht, evenals deze van het handels- en zeevaartsrecht, waren voor ons allen bewonderenswaardig en bovendien beschikte hij over een uitgebreide algemene cultuur. Besparing van tijd, van moeite of geduld ten behoeve van zijn stagisten, kende onze betreurde Confrater niet, en opvattingen aangaande onze tradities van waardigheid en confraterniteit waren een voorbeeld. Met dezelfde gedachte van innige erkentelijkheid zullen diegenen zijn nagedachtenis vereren, wier familieleden Mr Eugene Van den Bosch in 1914-'18, met ijver

en met geheel zijn ziel, tegen de vijand verdedigde, vóór de Duitse Krijgsraden.

Mr Eugene Van den Bosch, deze grote Confrater, laat na zich sterke krachten die wij waarderen en vereren: zijn getrouwe en grote vriend Mr Ant. Franck en zijn neef, Mr Carlo Van den Bosch, die ons aan zijn school en zijn tradities herinneren.

* * *

Mr Léon Rantz werd ons haast onverwacht ontnomen, in de maand April. Bij wijlen Mr Georges Serigiers was hij in 1903 in stage getreden. Sindsdien bleef hij op ononderbroken wijze dagelijks het Paleis bezoeken en de zittingen volgen. Mr Léon Rantz was kalm en bedaard van karakter, bescheiden, eenvoudig en waardig in zijn omgang. Wij vonden in hem een ware vriend, waarvan de rechtzinnigheid en de rechtschapenheid de enige gidsen waren voor zijn praktijk.

Mr Rantz was een filosoof en een vriend van de natuur; hij heeft ook een deel van zijn leven besteed aan de studie van vraagstukken op sociaal en philanthropisch gebied.

Het heen gaan van deze goede Confrater heeft ons allen zeer bedroefd.

* * *

Een groot figuur onzer Balie verdween op 16 Oogst. *De Heer Stafhouder Albert Van der Cruyssen* ontsliep kalm en zacht op het einde van een loopbaan van ruim 58 jaar. Westvlaming van geboorte werd hij in 1891 op onze tabellen opgeschreven. Hij deed zijn stage bij wijlen de Heer Stafhouder Germain Spée. Weldra onderscheidde hij zich door zijn specialisering in het handelsrecht. Heer Stafhouder Van der Cruyssen bracht zijn verlofdagen door op de Schelde en op onze kanalen. Van daar zijn sterke technische kundigheden, zijn realistische opvattingen, zijn wijde en gezonde redeneringen, die voorzeker te danken waren aan de grote gezichteinders en de verfrissende bries die hij lief had.

Van daar ook deze alomgekende rechtschapenheid, deze fierheid en deze goedheid.

In menige geschillen op het gebied van zeevaart en zeevaartverzekeringen werd er beroep gedaan op Heer Stafhouder Van der Cruyssen als scheidsrechter of als verslaggever der Rechtbank. Zijn merkwaardige beslissingen, bewaard in onze publicaties, worden door alle juristen beschouwd als kostbare elementen der jurisprudentie van onze haven.

Sinds 1913 werd hij op bijna onafgebroken wijze als lid van de Raad onzer Orde verkozen en in 1927 werd hij verheven in het gezag van Stafhouder.

Na de bevrijding van ons Land, na deze bezetting met hare verderfelijke gevolgen in alle domeinen, hebben wij opnieuw beroep gedaan op Heer Stafhouder Van der Cruyssen, die spijs zijn hoge ouderdom, niet aarzelde voor de tweede maal, en in uiterst moeilijke omstandigheden, het stafhouderschap te aanvaarden. Grotere blijk van diep vertrouwen konden wij aan onze diepbetreurde afgestorvene niet geven.

En na het voltrekken zijner zware taak en nadat hij ons daarna nog twee jaar lang heeft bijgestaan in onze Raad, hoopten wij dat hij een welverdiende rust zou kunnen genieten in zijn familiekring. Maar het noodlot besliste er anders over. Want na de diepe wonde die het verlies van zijn duurzame echtgenote in hem had geslagen, bracht de Dood hem zelf een jaar later op de meest verrassende wijze in de eeuwige Rust.

Heer Stafhouder Van der Cruyssen heeft aan de Balie het beste van zijn leven en geheel zijn ziel gegeven.

Wij herhalen aan de Heer Rechter Jan Van der

Cruyssen dat zijn rouw en deze van de achtbare familie ook deze is van de Balie.

* * *

Op 23 Augustus bracht ons de dood een nieuwe onverbidde slag toe.

Mr Adolon Pollet was ook een van onze oudste en meest geëerde Confraters. Op 22 April 1948 hadden wij het geluk gehad Mr Ad. Pollet te vierden, samen met elf andere Confraters onze Balie, die gehuldigd werden naar aanleiding van hun vijftigjarig jubileum. Sedertdien hadden wij het genoegen niet meer hem dikwijls op het Paleis te ontmoeten. De ouderdom heeft hem ongetwijfeld sedert geruime tijd weerhouden in de strijd te volharden; hij overleed na een korte ziekte. De tijdgenoten van Mr Adolon Pollet herinneren zich zijn hoffelijkheid, de vriendelijkheid van zijn omgang en de rechtschapenheid van zijn geest.

Mr Ad. Pollet had zich speciaal op de studie van het recht der verzekeringen toegelegd. In dit vak had hij een welgekende praktijk en ervaring.

Gedurende de oorlog 1914-18 werd hij door de vijand opgesloten onder de betichting van spionage en bezit van sluikschriften. De Balie heeft hem na de wapenstilstand als lid van de Tuchtraad gekozen. Hij had de eerbied van onze gebruiken en was streng voor de navolging ervan door de jongeren.

Naar de twee zonen van de betreurde en geëerde Confrater, Mr Jean Pollet en Mr Paul Pollet, gaan onze diepe gevoelens van sympathie.

* * *

De verslagenheid was groot op het Paleis toen wij op 1 September het plots verdwijnen van de Heer Vrederechter *Adolf Stellfeld* vernamen. Wij waren onder de indruk dat de dood hier nogmaals een van de onzen had getroffen. Inderdaad is Mr Ad. Stellfeld, gedurende dertig jaar op de Tabel van onze Orde ingeschreven geweest. Pas enige weken vóór het gerechtelijk verlof, was hij in de magistratuur getreden.

Mr Ad. Stellfeld onderscheidde zich door zijn strijd-lust en zijn energie; hij wijdde zich volledig, tot het uiterste, aan de verdediging der belangen van zijn cliënten. De beslissing viel hem wel zeker zwaar toen hij ons verliet. Reeds voelde hij dat hij zijn krachten hoefde te besparen en de dappere strijd door mindere inspanning te vervangen. Het noodlot heeft hem, spijs deze wijze maar laattijdige voorzorg, niet willen sparen.

De Balie zal met vrome ontroering de nagedachtenis van deze uitstekende en goede Confrater en van de vereerde magistraat bewaren.

Wezen Mevrouw Stellfeld en de Heer Voorzitter Stellfeld verzekerd van onze diepe smart en onze onbegrensde droefheid.

* * *

De doden geven ons een les van wijze waakzaamheid en hun nagedachtenis blijft als een eeuwigdurend licht op onze Orde stralen.

Deze gedachte brengt mij mijn jonge en waarde Confraters, door een natuurlijke overgang, tot het vervullen van de plicht die de Traditie aan uw Stafhouder oplegt, U bij het begin van het gerechtelijk jaar toe te spreken.

De Vlaamse Conferentie der Balie viert met plechtigheid en luister, uwe eerste stappen in ons beroep. Onder het voorzitterschap van Mr Opsomer zal het jaar dat geopend wordt, zonder twijfel, even schitterend zijn als het verleden jaar onder het flinke en

sympathieke voorzitterschap van Mr Antoon Fimmers. De geest van oprechte confraterniteit en de gezelligheid maakten de vergaderingen bekoorlijk en aanlokkend.

De advocaat zal voorzeker in de eerste plaats zijn beste krachten wijden aan de verdediging der private belangen van zijn medeburgers, maar hij heeft te allen tijde een sterke invloed uitgeoefend op de gedachten en de zeden van zijn tijd. Daarom moet de Balie vooral een centrum blijven van hoge cultuur. Om er uw plaats in te nemen moet U beseffen dat de studie van de wetenschappelijke problemen in een stemming van onbaatzuchtigheid en in alle helderheid van gedachte uwe eerste plicht dient te zijn.

Ik aarzel niet te dien opzichte U aan te raden ook de werkzaamheden van onze zusterconferentie La Conférence du Jeune Barreau te volgen. Door middel van onze tweede nationale taal zult U uw kultureel patrimonium verrijken, U op de hoogte stellen van de wonderbare monumenten der aloude en sterke Franse rechtswetenschap en de producten van de fijne geest onder Zuiderburen waarderen, dit alles zonder in het minst uw liefde voor onze dierbare moedertaal, hare rechten of de uitbreiding der Vlaamse rechtswetenschap prijs te geven.

Het welgelukken van uw loopbaan zal geheel afhangen van de stipte naleving der principieën van eer, waardigheid en rechtschapenheid die de grondslagen zijn van ons beroep.

Blijft er streng getrouw aan en U zult ondervinden dat ze U zullen steunen in alle moeilijke en gevaarlijke toestanden.

Ik doe ook beroep op U, jonge en waarde Confraters, opdat U onze tradities en onze gebruiken grondig zoudt kennen, ten einde er nooit van af te wijken. Hier bij ons, bestaat er niet veel ruimte voor nieuwe opvattingen, die meer in de lijn zouden komen van de moderne strekkingen of experimenten van sociale organisaties en zo meer. Onze organisatie, ziet U, is steeds gevestigd op aloude fondaties die neerkomen op niet meer noch minder dan dit: de gehele onafhankelijkheid van de advocaat, het onbegrensd recht van de verdediging van ieder mens in het kader der grondwet en der wetten van ons Land en de gelijkheid van al onze leden. Sporen van invloeden van administratieve geest zijn bij ons niet te vinden; onze vrijheden en voorrechten worden slechts getemperd door de natuurlijke plichten van volstrekte burgertrouw, van opvoeding en eer.

Mijn geëerde voorgangers hebben hier op dezelfde plaats ieder jaar aan deze fundamentele gedachten herinnerd. Toen kwamen zij nog voor, als een axioma, waarvan de toepassing nooit door enig gevaar zou kunnen bedreigd worden. Heden, U weet het, komen zij nog meer dan ooit op het voorplan, maar als normen die hoeven verkondigd en verdedigd te worden, zodat ik er vandaag zeer in 't bijzonder wil op drukken.

Het Land kiest bij ons, in de Balie zijn beste krachten voor de magistratuur, het Parlement en de leiders der beroepen. De eerbied voor het behouden en het beschermen van onze structuur dringt zich dus op.

U zult, mijn jonge en waarde Confraters, ons steunen in de verdediging van onze voorrechten; zij gaan ver boven onze stoffelijke belangen en staan op moreel gebied in rechtstreeks verband met de waardigheid van de advocaat.

Op de vleugelen van hoop en liefde trekt U vrij naar de strijd, op de weg naar het ideaal van gerechtigheid, met ijver en enthousiasme. Een opofferingsgeest bezielt U. Moge U zegevieren voor het goede van het gemenebest, de Vrede en het Vaderland.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e kamer. — 14 Juni 1949.

Voorzitter : M. Cocquéau des Mottes.

Raadsheer-Verslaggever : M. Simon.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Douanen en Accijnzen. — Proces-verbaal van strafbare feiten tegen accijnzen niet aan fatale termijn gebonden. — Verjaring. — Stuitende kracht daarvan.

Artikel 233 van de Algemene Wet van 26 Augustus 1822 schrijft niet voor, dat de processen-verbaal, waarbij strafbare feiten worden geconstateerd termijn moeten worden opgemaakt, doch het is voltegen de wetten op de accijnzen, binnen een fatale doende, dat zij opgemaakt worden « terstond, of zodra dit zal kunnen gedaan worden ».

Zodanig proces-verbaal is een daad van onderzoek in de zin van artikel 26 der wet van 17 April 1878 en stuit de verjaring van het recht tot strafvordering.

Van Mechelen en Van Campenhout t/ Bestuur der Douanen en Accijnzen.

Gelet op het bestreden arrest gewezen de 5 Maart 1949 door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het enig middel : schending van de artikelen 21, 22, 26, 28 der wet van 17 April 1878 doordat het bestreden arrest verklaart, dat de verjaring van de publieke vordering gestuit is geweest door het proces-verbaal, opgemaakt de 28 Juni 1948, wanneer dat proces-verbaal noch een daad van onderzoek noch een daad van vervolging uitmaakt in de zin welke aan die woorden is gehecht door artikel 26 voormeld :

Overwegende dat tot ondersteuning van hun middel aanleggers aanvoeren :

1° dat de feiten, die aan de publieke vordering ten grondslag liggen, door de agenten van het vervolgend beheer op 4 Juli 1945 werden geconstateerd bij proces-verbaal;

2° dat het proces-verbaal, opgemaakt 28 Juni 1948 de verjaring van de publieke vordering niet heeft gestuit, daar het noch een daad van onderzoek noch een daad van vervolging uitmaakt, wijl uit niets blijkt dat de heer Directeur der Douanen en Accijnzen uitdrukkelijk het verrichten van daden van onderzoek heeft bevolen en het proces-verbaal niet aantoonst dat die hoge ambtenaar toen reeds beslist had de publieke vordering tegen aanleggers in te stellen;

Overwegende dat uit geen enkel der voorgelegde processtukken blijkt dat de agenten van het Beheer op 4 Juli 1945 een proces-verbaal hebben opgemaakt;

Dat het eerste onderdeel van het middel in feite faalt;

Overwegende dat artikel 233 van de algemene wet d.d. 26 Augustus 1822 niet voorschrijft dat de processen-verbaal, die misdrijven tegen de wet op de accijnzen constateren, binnen een fatale termijn moeten worden opgemaakt, dat luidens die wetsbepaling het voldoende is dat zij opgemaakt worden « terstond of zodra dit zal kunnen gedaan worden »;

Overwegende dat het proces-verbaal d.d. 28 Juni 1948 opgemaakt is geweest door de daartoe bevoegde ambtenaren, dat het regelmatig is naar de vorm;

Dat aanleggers voor de rechter over de grond niet hebben aangevoerd dat het vroeger zou kunnen opgemaakt zijn geworden;

Overwegende dat die akte van rechtsvordering, voorzien en bepaald door de wetgeving op de strafvordering, een daad van onderzoek is in de zin van artikel 26 der wet van 17 April 1878;

Dat vermits bewust proces-verbaal opgemaakt werd binnen de termijn van drie jaar te rekenen van af de dag dat het misdrijf werd gepleegd, de rechter over de grond heeft kunnen beslissen, zonder de artikelen aangehaald in het middel noch een andere wetsbepaling te schenden, dat het de verjaring van de publieke vordering, ingesteld tegen aanleggers, heeft gestuit;

Dat het tweede onderdeel van het middel niet opgaat;

Overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Verwijst aanleggers ieder in de helft der kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 13 Juli 1949.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast (verslaggever) en Buck.

Pleiters : Mrs. G. Colette en J. Delacroix.

1. **Taalgebruik. — Verzoekschrift tot Raad van State. — Vrije keuze van particulieren.**
2. **Verjaring. — Verzoekschrift tot Raad van State.**
3. **Gemeente. — Politierglementen. — Niet beperkt door wetgeving betr. wegenspolitie.**

1. *De particulieren mogen, wanneer zij zich tot de Raad van State richten, de taal hunner keuze gebruiken (artikelen 3 en 8, B. R. 23-8-1948 betreffende het gebruik der talen in de Raad van State).*

2. *De termijnen voorzien voor de indiening van het verzoekschrift bij de Raad van State gaan slechts in na verloop van zestig dagen na de volledige in werkingtreding van de wet van 23-12-1946 (artikelen 4 en 94, B. R. 23-8-1948 tot regeling van de rechtspleging).*

3. *De gemeente-overheden zijn, krachtens art. 50 van het decreet van 14-12-1789 en art. 3, titel XI, van het decreet van 16/24-8-1790 bevoegd om, in het belang van de openbare veiligheid en gezondheid, de uitoefening van het eigendomsrecht der particulieren, overeenkomstig artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek, te reglementeren.*

De wetgeving op de politie der wegen (art. 15, W. 1-2-1844, zoals gewijzigd door art. 3, W. 28-5-1914) heeft deze algemene reglementeringsbevoegdheid ongewijzigd gelaten, ook buiten de strook van 8 meter, gelegen langsheen de vastgestelde rooilijn.

Braun de ter Meeren t/ Gemeente Wezembeek-Oppem.

Gezien het verzoekschrift d.d. 21 October 1948, ingediend door Mr Georges Collette, advocaat bij het

Hof van Cassatie, in naam van Braun de ter Meeren, Maurice;

Aangezien verzoeker de vernietiging vraagt van paragraaf 6 van het reglement der gemeente Wezembeek-Oppeem d.d. 17 November 1947 waarbij bepaald wordt dat geen enkel grondwerk zal mogen uitgevoerd worden zonder voorafgaande toelating van het college van burgemeester en schepenen;

Overwegende dat de bewering van de tegenpartij als zou het inleidend verzoekschrift dat in het Frans is gesteld nietig zijn wegens niet naleving van het artikel 3 van het besluit van de Regent van 23 Augustus 1948 betreffende het gebruik der talen in de Raad van State, niet kan weerhouden worden; dat luidens het artikel 8 van gezegd besluit, zoals het door het verslag aan de Regent wordt toegelicht, de particulieren inderdaad, wanneer zij zich tot de Raad van State richten, steeds de taal hunner keuze mogen gebruiken;

Overwegende dat de tegenpartij bovendien aanvoert dat het inleidend verzoekschrift ingediend werd na verloop van de verjaringstermijn van zestig dagen voorzien bij artikel 4 van het besluit van de Regent d.d. 23 Augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging; dat deze bewering evenmin kan weerhouden worden daar, luidens het artikel 94 van gezegd besluit, bij afwijking van het artikel 4, de termijnen voorzien voor de indiening van het verzoekschrift eerst ingaan na verloop van zestig dagen volgende op de volledige inwerkingtreding van de wet; dat het beroep binnen deze termijnen werd ingediend;

Overwegende derhalve dat het ingediend verzoekschrift ontvankelijk is;

Overwegende dat de verzoekende partij laat gelden dat de bestreden gemeenteraadbeslissing strijdig is met het artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek; dat de gemeenteverheid in casu van de wet geen machtiging ontvangen heeft om het eigendomsrecht te beperken en dat, luidens het artikel 3 van de wet van 28 Mei 1914, de verordeningen van de gemeenteraad het vrije genot der eigendommen slechts mogen verhinderen op een breedte van ten hoogste 8 meter gemeten vanaf de vastgestelde rooilijn;

Overwegende dat de gemeenteverheden in het artikel 50 van het decreet van 14 December 1789 en in het artikel 3 van de titel XI van de wet van 16-24 Augustus 1790 de bevoegdheid putten om in het belang van de openbare veiligheid en gezondheid, de uitoefening van het eigendomsrecht der particulieren, overeenkomstig het artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek te reglementeren; dat deze reglementeringsmacht door geen enkele wetsbepaling beperkt wordt tot een bepaalde strook langsheen de openbare weg; dat zij zich integendeel uitstrekt tot al de plaatsen waar voorzorgen dienen genomen om aan de vereisten van een goede politie te voldoen;

Overwegende dat de wet van 28 Mei 1914 de reglementeringsbevoegdheid welke de vroegere wetgeving aan de gemeente-overheden, met het oog op de bevordering van de openbare veiligheid en gezondheid, heeft toegekend, ongewijzigd heeft gelaten en dat de op grond van het decreet van 14 December 1789 en de wet van 16/24 Augustus 1790 getroffen reglementen het vrije genot der eigendommen mogen beperken ook buiten de strook van 8 meter gelegen langsheen de vastgestelde rooilijn;

Overwegende dat uit het tekstverband van het gemeentereglement op de bouwwerken en trottoirs, waarin de bestreden beslissing wordt ingelast, en uit de gedane onderzoeksverrichtingen blijkt dat de gemeenteraad, wanneer hij het uitvoeren van alle grondwerken aan de voorafgaande toelating van het college

van burgemeester en schepenen heeft onderworpen, slechts die grondwerken heeft bedoeld die op de uitvoering van bouwwerken en de aanleg van straten zijn gericht of die de aanleg van de gemeente kunnen in het gedrang brengen; dat de gemeenteraad derhalve niet buiten zijn bevoegdheid is getreden en dat het ingediend beroep ongegrond is,

Besluit :

Artikel 1. — Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten, valt ten laste van verzoeker.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 29 Juli 1949.

Voorzitter : M. Vauthier (verslaggever).

Raadsheren : M.M. De Bock en Stenuit.

Advocaat : Mr. E. Janson.

1. **Betwisting. — Dagtekening. — Opeenvolgende toelatingsaanvragen.**
2. **Gewapende macht. — Officieren. — Huwelijks-toelating. — Machten van de Minister (Keizerlijk Decreet 16 Juni 1808).**
3. **Machtsoverschrijding. — Weigering van huwelijks-toelating aan officier op grond van feiten vreemd aan de persoon van de toekomstende.**

1. *De officier die aan de Minister van Landsverdediging de toelating tot huwelijk vraagt, werpt daarvoor geen betwisting op.*

Deze vraag kan steeds worden hernieuwd.

De eerste of volgende weigeringen stellen geen einde aan het recht van de officier de weigering te betwisten (artikel 58, wet 23 December 1946).

2. *Het vermogen om met de vrouw zijner keuze in het huwelijk te treden is een burgerlijk recht, onafscheidbaar van de persoon van de officier.*

De macht van de Minister, de huwelijks-toelating te weigeren, mag slechts worden uitgeoefend binnen het raam van restrictief geïnterpreteerde wettelijke voorschriften, namelijk deze van het Keizerlijk Decreet van 16 Juni 1808, zoals nader toegelicht door het advies van de Raad van State, d.d. 21 December 1808.

Het motief der weigering moet aldus gelegen zijn in het beletten van onbehoorlijke huwelijken, waardoor de achting, aan de hoedanigheid van officier verschuldigd, zou kunnen geschokt worden.

3. *De Minister van Landsverdediging overschrijdt de hem door het Decreet van 16 Juni 1808 toegekende macht, wanneer hij de weigering der huwelijks-toelating steunt op feiten, vreemd aan de persoon van de toekomstende, doch die alleen op een van haar broeders betrekking hadden.*

Poncin t/ Belgische Staat (Minister van Landsverdediging).

De Raad van State, ...

Gezien het verzoekschrift van 21 Januari 1949, waarbij Poncin J. F. L., een verhaal tot nietigverklaring inleidt tegen de beslissing, op 22 November 1948 ter kennis gebracht van zijn raadsman, beslissing waarbij aan verzoeker de toelating geweigerd wordt, om in het huwelijk te treden met Mevrouw Marie-Louise O...;

Overwegende dat op 20 Mei 1946 de verzoeker, luitenant, leerling aan de Koninklijke Militaire School, tot de Minister van Landsverdediging een toelatingsaanvraag heeft gericht om in het huwelijk te treden met Mejuffrouw Marie-Louise O...; dat hem op 20 Juli 1946 werd geantwoord dat het niet mogelijk was een gunstig gevolg te geven aan zijn verzoek, daar de sociale toestand van de toekomstige niet in verhouding stond tot deze van een officier; dat op 8 Juli 1948 verzoeker, luitenant bij de genietroepen, een nieuwe aanvraag heeft ingediend; dat hem op 12 Augustus 1948 werd medegedeeld dat het niet mogelijk was op de genomen beslissing terug te komen; dat op 7 October 1948 de raadsman van verzoeker aan de Minister vroeg de zaak wel te willen opnieuw overwegen; dat hem op 22 November 1948 het volgende antwoord werd toegezonden: «Het nieuwe onderzoek dat gedaan werd heeft bevestigd dat, hoewel niets te verwijten is aan Mejuffrouw O..., het geheel van de toestand van die aard is dat het niet mogelijk is de eerste beslissing te wijzigen»;

Overwegende dat de tegenpartij aan de vraag een middel van niet-ontvankelijkheid opwerpt, gegrond op artikel 58 der wet van 23 December 1946; dat zij te dien einde staande houdt dat de betwisting opklimt tot Mei 1946 en dat zij beëindigd werd door de weigering van de Minister van Landsverdediging, aan verzoeker medegedeeld op 20 Juli 1946; dat noch het opnieuw indienen van een nieuw verzoek met hetzelfde voorwerp in Juli 1948, noch het doen aanwenden van voetstappen door een raadsman in October 1948, de betwisting hebben doen herleven;

Overwegende dat de verzoeker, door aan de Minister van Landsverdediging de toelating te vragen om te huwen, geen betwisting heeft opgeworpen, doch zich er toe bepaald heeft de Instructie van 1 Augustus 1920 na te leven; dat, met het oog op de aard van het recht, dat de officieren toekomt, in het huwelijk te treden, de toelatingsaanvraag steeds kan hernieuwd worden; dat de Minister, noch door zijn op 20 Juli 1946 medegedeelde beslissing, noch door zijn latere beslissingen, een einde heeft kunnen stellen aan het recht van verzoeker de tegen zijn huwelijk gestelde weigering te betwisten; dat het verzoek ontvankelijk is;

Overwegende dat het vermogen in het huwelijk te treden met de vrouw zijner keuze, voor verzoeker een burgerlijk recht is, onafscheidbaar van zijn persoon; dat de macht van de Minister, geen gevolg te geven aan de huwelijksaanvraag slechts kan uitgeoefend worden binnen de grenzen van restrictief geïnterpreteerde wettelijke beschikkingen;

Overwegende dat de verplichting van de officieren die verlangen in het huwelijk te treden, daartoe de geschreven toelating te bekomen van de Minister van Landsverdediging, zijn oorsprong vindt in een Keizerlijk Decreet van 16 Juni 1808, dat de draagwijdte van het Decreet bepaald wordt door een advies van de Raad van State van 21 December 1808, waaruit blijkt dat «het motief van het Decreet geweest is te beletten dat de officieren onbehoorlijke huwelijken zouden sluiten, waardoor de aan hun hoedanigheid verschuldigde achtung zou kunnen worden geschokt»; dat geen enkele thans in België van kracht zijnde wettelijke beschikking de macht van de Minister in dit opzicht uitbreidt;

Overwegende dat de Minister aan verzoeker niet het «onbehoorlijke» karakter van het huwelijk opwerpt, maar dat hij integendeel verklaart dat niets aan de toekomstige te verwijten is; dat hij, tenzij het onbehoorlijke karakter van het huwelijk te erkennen, niet mag beweren dat dit van aard zou zijn de aan ver-

zoekers hoedanigheid van officier verschuldigde achtung te schokken;

Overwegende dat de Minister, door zijn weigering te steunen op feiten, vreemd aan de persoon van de toekomstige en die uitsluitend betrekking hebben op een van haar broeders, buiten de grenzen is getreden van de macht, die hem door het Keizerlijk Decreet van 16 Juni 1808 wordt toegekend;

Besluit :

Artikel 1. — De beslissing van de Minister van Landsverdediging, aan verzoeker geen toelating te verlenen om in het huwelijk te treden met Mejuffrouw Marie-Louise O..., wordt vernietigd.

Artikel 2. — De kosten, begroot op de som van 300 frank, worden ten laste van de Staat gelegd.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e kamer. — 6 April 1949.

Voorzitter : M. Heyse.

Raadsheren : M.M. Graaf de Villermont en Rutsaert.

Advocaat-Generaal : M. de Vooght.

Advocaten : Mrs. Passelecq, Ansiaux en Behaegel.

Request-civiel. — Nieuw beslissend stuk overgelegd. — Persoonlijk bedrog van verweerder in request-civiel.

Door verzoekster in request-civiel in het geding gebracht stuk, afkomstig van de tegenpartij, hetwelk requirante door overmacht verhinderd was in de vorige procedure over te leggen en waarvan de inhoud onverenigbaar is met de eerste door het Hof gegeven beslissing.

Thans verweerder in request-civiel heeft zich aan «persoonlijk bedrog» schuldig gemaakt door tegen beter weten in met stelligheid de juistheid te ontkennen van de stellingen van thans requirante, welke juistheid blijkt uit het thans geproduceerde en van verweerder afkomstig stuk, waarvan de inhoud hem moest bekend zijn.

N.V. Credit Anversois t/ Arntzen.

Gezien het request-civiel van de N.V. Crédit Anversois, strekkende tot herroeping van het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 10 Juni 1944;

Gezien de raadgeving gegeven door de heren De Preter, Save en Holbach, alle drie advocaten, die sedert meer dan tien jaar hun beroep uitoefenen bij het Hof van Beroep te Brussel;

Gezien de kwitantie der overeenkomstig artikel 494 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging gedane consignatie;

Overwegende dat bij tegenwoordig request het boven aangehaald arrest bestreden wordt, dat de tussen partijen ontstane overeenkomst betreffende een bedrag van 77.254,40 Zwitserse franken, later herleid tot 32.251,65 frank, als een regelmatige bewaargeving, in werkelijkheid een contract van naamlening heeft beschouwd, terwijl het volgens requirante om een onregelmatige bewaargeving, feitelijk om een verbruiklening zou gaan;

Overwegende dat het Hof in bedoeld arrest op de ontleding van een haar voorgelegd stuk van 20 November 1937 heeft gesteund om zijn beslissing te rechtvaardigen; dat het zorgvuldig alle termen ervan weegt en tegenover elkaar stelt; dat het zich heeft laten beïnvloeden door de hierna opgesomde omstandigheden, welke in voormeld stuk vermeld staan :

1° het feit dat de overgemaakte bedragen geen intrest zouden opbrengen en tot de betaling van een commissieloon aanleiding zouden geven;

2° het feit dat de woorden «à notre disposition» werden doorgehaald, welke normalerwijze ten voordele van de bankier in geval van verbruiklening vermeld worden;

Overwegende dat thans een nieuw schrijven, uitgaande van Arntzen en dagtekenende van 11 November 1937, door de verzoekster in request-civil wordt voorgebracht, waarvan zij door overmacht in de vorige debatten geen gebruik heeft kunnen maken; dat dit schrijven een aanvraag is van Arntzen tot het plaatsen in «lopende rekening» van het besproken bedrag Zwitserse franken; dat het in rechtstreeks verband staat met het schrijven van 20 November 1937, dat er een gevolg van uitmaakt en door het vorig arrest verklaard werd, en van aard is om de gegeven interpretatie ervan te wijzigen, gezien het op een verbruiklening wijst;

Overwegende dat van dit nieuw gegeven dus mag gezegd worden, dat de niet bekendmaking van de inhoud ervan, beslissend is geweest voor de eerste door het Hof gevelde beslissing;

Overwegende dat tweedens te onderzoeken valt, met het oog op de gebeurlijke aanvaarding van het request-civil, of het als bewezen kan beschouwd worden dat het aan een «persoonlijk bedrog» vanwege de partij Arntzen te wijten is, dat zij van de inhoud van dit schrijven van 11 November 1937 geen melding heeft gedaan en er de gegevens van geloofend heeft, door uitsluitend op het karakter van naamlening en regelmatige bewaargeving van haar bedoeling te wijzen;

Overwegende dat bedoeld schrijven van 11 November 1937 weliswaar niet getypt is, maar wel door Arntzen eigenhandig geschreven, doch, dat zelfs indien hij er geen afschrift of nota van zou behouden hebben, het niet aan te nemen valt, dat Arntzen van de inhoud ervan totaal onwetend zou geworden en gebleven zijn tijdens de vorige rechtspleging; dat men zich niet kan indenken, dat hij te goeder trouw zijn eigen bedoeling en verrichtingen bij het ontstaan van het besproken contract is blijven voorstellen en voorhouden als zijnde in de zin van een regelmatige bewaargeving en naamlening, terwijl de halstarrige door de Bank aangenomen houding hem in elk geval tot bedenking moest brengen en de «voorgaande» van het geval hem ten minste in zulke mate moesten bekend zijn, dat hij niet te goeder trouw de thesis van de Bank «stellig kon loochenen»;

Overwegende dat om zijn vroegere thesis te handhaven, de besluiten van Arntzen thans op een nieuw gegeven beroep doen, namelijk op een telefonische aanvraag van 11 November 1937, waarbij de omzetting van de Zwitserse franken niet in een bankdeposito doch in een regelmatig deposito bedoeld werd;

Overwegende dat hieruit opnieuw blijkt dat het van de gegevens van het schrijven van 11 November 1937 wel beslissend is geweest voor de eerste uitspraak van het Hof, gezien de partij Arntzen, om de bewijskracht van dit schrijven te ontzenuwen, zich genoodzaakt voelt zich op een nieuw element te beroepen, namelijk een telefonisch bericht, waarvan het bewijs tot hiertoe niet geleverd werd; dat het schrijven van 19 November 1939, uitgaande van de Crédit Anversoï, dat samen met dit van 11 November 1937 thans wordt voorgelegd, niet noodzakelijkerwijze dergelijke telefonische onderrichtingen onderstelt;

Overwegende dat men van de andere kant niet kan aannemen dat Arntzen tijdens de vorige rechtspleging te goeder trouw, evenmin als het schrijven van

11 November 1937, deze telefonische onderrichtingen heeft bekend gemaakt;

Overwegende dat verweerder op request-civil, Arntzen, ten onrechte opwerpt dat het spontaan terugvinden door de Crédit Anversoï van zoekgeraakte stukken, waaronder de besproken brief van 11 November 1937, geen persoonlijk bedrog van zijnentwege kan uitmaken;

Overwegende dat aan verweerder Arntzen niet verweten wordt het schrijven van 11 November 1937 niet te hebben voorgebracht, doch wel er de inhoud van niet te hebben bekend gemaakt en die integendeel te hebben geloofend;

Overwegende dat het evenmin ter zake beslissend is dat verzoekster in request-civil vroeger zelf het bestaan van de door haar thans voorgelegde stukken zou vergeten zijn;

Overwegende dat weliswaar bedoelde stukken in het bezit waren van de Crédit Anversoï, doch dat door het voor het Hof gedane onderzoek bewezen werd, dat deze laatste door overmacht verhinderd werd er vroeger gebruik van te maken; dat hij er overigens alle belang bij had ze voor te leggen en de weglating ervan hem slechts kon nadelig zijn;

Overwegende dat het begripelijk is dat degenen, welke voor de Crédit Anversoï in het geding optraden, geen kennis hadden van de stukken, welke destijds in handen van zekere diensten van de Bank binnen kwamen en door overmacht waren zoekgeraakt, terwijl verweerder Arntzen, zoals hoger betoogd, kennis moest hebben van door hem zelve gegeven onderrichtingen, althans in zulke mate dat het hem niet mogelijk was te goeder trouw stellig ontkennend op te treden tegenover de door de Bank in het geding aangenomen houding;

Overwegende dat, door het aanvaarden van het request-civil, er geen reden bestaat tot toekenning aan verweerder Arntzen van de door hem aangevraagde schadevergoeding van 25.000 frank;

Overwegende dat door verzoekster in request-civil de herroeping nochtans niet gevraagd wordt van het beschikkend gedeelte van het arrest van 10 Juni 1944, waarbij een deskundig onderzoek bevolen werd;

Overwegende dat, na dagvaarding van het request-civil, er aanleiding toe bestaat, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 501 en 502 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering opnieuw het geschil door partijen voor het Hof te laten behandelen en bepleiten;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gezien artikel 34 der wet van 15 Juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Gehoord de Heer Advocaat-Generaal de Vooght in zijn eensluidend advies, ter openbare zitting gegeven; alle wijdere of strijdige besluiten ontzeggende.

verklaart ontvankelijk en gegrond en aanvaardt dienvolgens het request-civil; herroept de beschikkingen van het op 10 Juni 1944 tussen partijen gewezen arrest, behalve die waarbij een deskundig onderzoek bevolen werd, van welke laatste beschikking de herroeping niet gevraagd wordt, beveelt de teruggave aan verzoekster in civil-request van de door haar geconsigneerde som van 150.000 frank; stelt de partijen in de staat, waarin zij zich bevonden vóór bedoeld arrest, behalve wat het bevolen deskundig onderzoek betreft; bepaald de zaak op de zitting van 26 Januari 1949 om door partijen opnieuw te worden behandeld en bepleit, wat het beroep betreft door Arntzen ingesteld tegen het vonnis der Rechtbank van Koop-

handel te Brussel van 18 Februari 1941 en wat de uitslag betreft van hoger vermeld deskundig onderzoek;

Veroordeelt verweerder Arntzen in de kosten van het verzoek tot herroeping.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e kamer. — 14 Mei 1949.

Eerste Voorzitter : M. De Clercq.

Raadsheren : M.M. de Bersaques en Axters.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Vermeulen

Advocaten : Mrs J. Ronse en Claus.

**Natuurlijk kind. — Exceptio plurium concumbentium.
— Te bewijzen feiten. — Geen evocatie.**

Uit de te bewijzen feiten behoeft niet rechtstreeks te blijken, dat de moeder gedurende het conceptietijdvak vleselijke gemeenschap gehad heeft met andere mannen; voldoende is dat zij van aard zijn om naar de gesteldheid van de menselijke natuur op zodanig verkeer uit te lopen.

Daar een van de partijen, noch in eerste aanleg, noch in hoger beroep, besluiten heeft doen betekenen betreffende de gevorderde bedragen, doch dienaangaande uitdrukkelijk voorbehoud maakt en aandringt op een voorafgaand getuigenverhoor, is de zaak nog niet in staat om daarover ten gronde te beslissen, zodat evocatie niet mogelijk is (artikel 473 Rv.).

R. t/ V. V.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, op 7 Juli 1948;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Overwegende dat appellanten tegen de vordering van geïntimeerden tot betaling van de kraamkosten, de kosten van onderhoud van de moeder gedurende vier weken, de kosten van onderhoud van het onwettig erkend kind tot de ouderdom van achttien jaar en de betaling van schadevergoeding, de rechtsvernietigende exceptie van artikel 340d B.W. hebben opgeworpen, gegrond op het bekend slecht levensgedrag van de tweede geïntimeerde; dat de eerste rechter deze exceptie evenals het aanbod van bewijs tot staving ervan heeft afgewezen;

Overwegende dat deze exceptie het recht van geïntimeerden op vergoeding en onderhoud alleen vernietigen zal, wanneer het bewezen is dat, gedurende het wettelijk tijdperk der bevruchting, de moeder van het onwettig kind zich, algemeen bekend, aan wangedrag heeft overgeleverd door met andere mannen geslachtelijk verkeer te hebben (Gent, 17 Juni 1925, B. J. 1926, 43);

Overwegende dat het tot nog toe niet bewezen is, dat het vermeende wangedrag van de tweede geïntimeerde van algemene bekendheid was, vermits uit het strafrechtelijk onderzoek blijkt, dat verscheidene dorpsgenoten en kennissen door de bevalling zeer verast waren en niet in het minst vermoedden dat de levenswandel van de tweede geïntimeerde daartoe leidde; dat zelfs de eerste appellant tijdens dit onderzoek bevestigde geïntimeerde nooit met andere jongelingen gezien te hebben; dat integendeel de getuigen van het aanvullend onderzoek allen de omgang van

de tweede geïntimeerde met andere jongens verzeeren, zonder evenwel een enkele jongen bij naam te kunnen aanwijzen en sommigen onder hen de geslachtelijke aard van de omgang afleiden uit vage vermoedens of beweerde jongenspochterij;

Overwegende dat uit de verklaringen van het aanvullend onderzoek maar al te duidelijk blijkt, dat tussen dit onderzoek en het eerste het aanzien en het vermogen van de familie van appellanten het bij de getuigen gewonnen hebben op de onaanzienlijkheid van geïntimeerden, ten koste van de nuchtere waarheid; dat sommige getuigen in hun ijver zo ver gaan te beweren dat eerste appellant nooit met tweede geïntimeerde in betrekking kwam, terwijl eerste appellant wegens aanranding der eerbaarheid zonder geweld op de persoon van tweede geïntimeerde bij arrest van 8 Juli 1947 tot vijf maanden gevangenis veroordeeld werd en bekend en ondertekend heeft met haar geslachtelijke omgang te hebben gehad; dat ook getuigen uit het eerste onderzoek een totaal tegenstrijdige verklaring tijdens het aanvullend onderzoek aflegden; dat derhalve de eerste rechter met reden heeft geoordeeld dat het strafrechtelijk onderzoek het bekend slecht levensgedrag van de tweede geïntimeerde niet bewezen heeft;

Overwegende dat de eerste rechter ook het aanbod van bewijs heeft verworpen, omdat geen bepaalde feiten werden gesteld; dat dit in eerste aanleg inderdaad het geval was, maar dat in hoger beroep appellanten in hun akte van beroep zeven feiten stellen, waarvan zij het bewijs door alle middelen rechtens aanbieden; dat deze feiten wel is waar geen rechtstreeks bewijs leveren van geslachtelijk verkeer tussen de tweede geïntimeerde en andere jongens tijdens het wettelijk tijdperk der bevruchting, maar niettemin van aard zijn om naar de gesteldheid van de menselijke natuur op zulkdanig verkeer uit te lopen; dat zij derhalve dienend en afdoende zijn, indien in genoegzame maat bewezen;

Overwegende dat appellanten nog in hoger beroep gekomen zijn, omdat de eerste rechter in de beweegredenen van zijn vonnis gezegd heeft, dat het niet betwist werd dat de aanranding der eerbaarheid uit geslachtsverkeer met een meisje van minder dan zestien jaar bestaan had, daar waar appellanten hun voorbehoud gemaakt hadden voor het geval de rechtsvernietigende exceptie van artikel 340d zou afgewezen worden, ook dit middel ten gronde aan te wenden en niet enkel het quorum der gevorderde bedragen te betwisten, zoals de eerste rechter heeft gemeend;

Overwegende dat de mening van de eerste rechter aan appellanten te wijten is, daar zij in hun besluiten van eerste aanleg dd. 16 April en 3 Juni 1948 hun voorbehoud uitdrukkelijk beperkt hadden tot de betwisting van de gevorderde bedragen en van de ontvankelijkheid der vordering tot schadevergoeding;

Overwegende dat dit bezwaar alle betekenis verliest, wanneer men vaststelt dat in hun besluiten in hoger beroep d.d. 15 December 1948 appellanten zelf de geslachtsbetrekkingen van eerste appellant met tweede geïntimeerde bevestigen aan de hand van de bekentenis van eerstgenoemde tijdens het strafrechtelijk onderzoek; dat men niet inzielt hoe appellanten hierna nog zouden kunnen beweren dat de aanranding der eerbaarheid niet uit geslachtsverkeer bestond;

Overwegende dat het daarenboven onbegrijpelijk is hoe appellanten besluiten kunnen tot evocatie, wanneer ze noch in eerste aanleg, noch in hoger beroep besluiten hebben betrekend betreffende de gevorderde bedragen en dienaangaande uitdrukkelijk voorbehoud maken en vooral nog aandringen op een getuigenverhoor, waaruit voldoende blijkt dat de zaak niet in

staat is om ten gronde beslist te worden (artikel 473 W. B. R.);

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord de Heer Vermeulen, eerste Advocaat-Generaal, in zijn advies;

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond, dientengevolge doet het bestreden vonnis te niet, en, opnieuw wijzende, laat appellanten toe tot de bewijsvoering door alle middelen rechtens, getuigen inbegrepen, van het feit :

1° dat de tweede geïntimeerde tijdens de wettelijke periode der bevruchting regelmatig met jongens uitging om zich te vermaken op kermissen, cinemavertoningen en daarna;

2° dat zij verzoet was op jongens en gewoonlijk 's Zondags met jongens uitging;

3° dat zij met de kermis van Denderhauwem van 1946, veertien dagen na Pasen, opgemerkt werd met een jongen van Haaltert met wie zij 's avonds alleen gezien werd;

4° dat zij regelmatig alleen met een of andere jongen gezien werd;

5° dat wanneer vernomen werd dat zij een kind ter wereld gebracht had er algemeen gezegd werd onder de mensen van het dorp dat verschillende jongens zouden moeten strooitje trekken om uit te maken wie de vader zou zijn;

6° dat zij opgemerkt werd in de auto van soldaten;

7° dat de tweede geïntimeerde zelf na haar bevaling verschillende mannen vernoemde als zijnde de mogelijke vader;

met tegenbewijs aan geïntimeerde voorbehouden.

Verwijst de zaak voor uitvoering en verdere behandeling naar de eerste rechter terug, voor een kamer op een andere wijze samengesteld;

Kosten van beroep ten laste van geïntimeerde.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5e Kamer. — 12 Mei 1949.

Voorzitter : M. Desolre.

O. M. : M. Dillen.

Advocaten : Mrs. Aerts en J. Mertens.

1. Genadeverlening. — Heeft geen invloed op maatregelen van administratieve politie.

2. Bevoegdheid. — De rechtbank is niet bevoegd tot kennisneming van bezwaren tegen openingstaxe-café.

1. Het verbod van exploitatie ener drankgelegenheid, opgelegd ingevolge art. 1 van de wet van 29 Augustus 1919, is een maatregel van administratieve politie, die niet kan beschouwd worden als een straf of als een onbekwaamheid in de zin van art. 87 W.v.S.; genadeverlening is niet van invloed op dergelijke maatregelen van administratieve politie.

2. De rechtbank is onbevoegd om kennis te nemen van de bezwaren tegen de heffing ener openingstaxe voor de exploitatie van een café; ten aanzien van dergelijke bezwaren zijn dezelfde organen bevoegd als in zake Directe Belastingen (in eerste aanleg de directeur der directe belastingen, in hoger beroep het Hof).

Lemmens en De Bond t/ Belgische Staat (Directe belastingen).

Aangezien eerste aanlegger een café uitbaatte in de Nassaustraat 24, Antwerpen, waarvoor hij de vijfjaarlijkse openingstaxe had betaald, dus tot 31 December 1949; dat hij op 30 September 1946 veroordeeld werd wegens heling tot een boete van 500 fr. en dus het recht verloor een drankgelegenheid uit te baten of aan een ander over te dragen; dat 2de aanlegster toelating vroeg en op 3 Januari 1947 bekwam om in eigen naam de herberg uit te baten; dat die toelating haar verleend werd onder voorbehoud van voorafgaande betaling van de openingstaxe; dat zij echter deze taxe niet betaalde, zodat er ten haren laste P.V. werd opgesteld op 6-3-47; dat echter bij besluit van de Regent van 10-4-47 de tegen eerste aanlegger uitgesproken straf voorwaardelijk werd gemaakt bij genademaatregel; dat de dagvaarding dus strekt :

1) te horen zeggen dat 1e aanlegger het recht om zelf uit te baten behouden heeft;

2) te horen beslissen dat 2e aanlegster de 5-jaarlijkse openingstaxe niet verschuldigd is;

Aangezien het verbod, opgelegd ingevolge art. 1 der wet van 29-8-1919 een maatregel is van administratieve politie, die niet kan beschouwd worden als een straf of een onbekwaamheid in de zin van art. 87 van het strafwetboek; dat de genade geen invloed heeft op zulke maatregelen van administratieve politie; dat dit deel van de eis dus ongegrond is;

Aangezien, wat betreft het wel of niet verschuldigd zijn van de openingstaxe, de Rechtbank onbevoegd is om over deze eis te beslissen; dat bezwaren tegen dergelijke aanslag moeten geschieden zoals inzake Directe belastingen, nl. in eerste aanleg voor de Directeur der Directe Belastingen en in hoger beroep voor het Hof.

Om deze redenen, verklaart de Rechtbank, het eerste deel van de eis ongegrond; verklaart zich onbevoegd om van het 2e deel van de eis kennis te nemen; verwijst aanleggers in de kosten.

NOOT : In dezelfde zin als bovenstaand vonnis : Nypels en Servais, Code Pénal Belge interprété, I (1938), blz. 386 en 453.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

25 Mei 1949.

Voorzitter : M. Byvoet.

Rechters : M.M. Pexsters en Leen.

Advocaten : Mrs. Requillé en Willems.

Beslag op onroerend goed. — Verkeerde overschrijving in de registers van onjuist opgevatte akte van toewijzing. — Valsheidsprocedure niet vereist. — Nietigverklaring van het beslag.

Door het Beheer der Registratie verkeerd opgevatte akte van toewijzing van onroerend goed. Inschrijving in valsheid tegen deze akte behoeft niet te worden gedaan om tot herstel van de vergissing te komen, daar de Rechtbank de akte uitlegt met eerbiediging van hare bewoordingen.

Nietigverklaring van het tegen de niet-eigenaar gelegde beslag.

Carmans t/ Vos O. en Vos en cs. t/ Vos O.

Overwegende dat verweerder, geldig gedagvaard door geboekt exploitant van deurwaarder Willems van Hasselt, d.d. 23 April 1949, tot van waardeverklaring van het beslag, gelegd door dezelfde deurwaarder de

11 April voordien op de goederen in de dagvaarding aangehaald, geen pleitbezorger heeft gesteld en verstek heeft laten gaan;

Overwegende dat pleitbezorger Mr Fritz Willems namens de gezusters Vos, Maria Elisa Edouard Ghislaine, en Vos, Maria-Louise, de Rechtbank een verzoek tot tussenkomst deed, hetwelk hij de 29 April i.l. aan de beslagene en aan de pleitbezorger van beslagleggers deed betekenen, strekkende tot nietigverklaring van het onroerend beslag op grond dat volgens akte van toewijzing, verleden voor notaris Schoofs te Hasselt, op 23 Juni 1947, de inbeslaggenomen onroerende goederen niet aan de beslagene noch aan de tussenkomende partij toebehooren;

Overwegende dat beide aanspraken betrekking hebben op één en hetzelfde onroerend beslag en bijgevolg wegens verknochtheid samenhangend dienen verklaard te worden (Rep. Prat. V° Saisie immobilière n° 781);

Overwegende dat de beslagene partij evenmin pleitbezorger stelde op de dagvaarding, de 29 April 1949 aan hem uitgebracht op verzoek van de tussenkomende partij;

Overwegende dat gemelde akte van toewijzing inhoudt dat het proces-verbaal van openbare toewijzing de volgende meldingen van toewijzing draagt :

Letter D - Lot 22 en 23 aan Jan Vaelen-Convents hier tegenwoordig en aanvaardende...

Letter E - Loten 24 tot en met 27 aan Mr. Frans Eugene Isidore Jos, Vos-Carmans, bediende, geboren te ... mits de som van 9.520 fr.; lot 38 aan voornoemde heer Frans Vos mits de som van 5.000 fr. en dadelijk verklaart koper Vos deze aankoop gedaan te hebben voor rekening van : 1) Maria Elisa Edouard Ghislaine Vos, regentes, enz., 2) Maria Louisa Catharina Joseph Vos, beiden hier tegenwoordig en aanvaardend. De kosten van beide koopsommen zijn betaald, waarvan kwijting.

Letter F - Lot 28 aan Achten, enz.

Overwegende dat niet betwist wordt, dat voormelde Frans Eugene Isidore Jos, Vos-Carmans de beslagene bedoelde alhoewel zijn vijfde voornaam Oscar niet in de akte vermeld staat;

Overwegende dat deze toewijzing in tegenstrijdige zin met de zienswijze van de tussenkomende partij werd opgevat door het Beheer der Registratie, dat oordeelde dat de woorden « deze aankoop » slechts terug-sloegen op de aankoop van het lot 38, terwijl de tussenkomende partij volhoudt dat deze woorden de aankoop onder letter E aangehaald bedoelden, dus die van de loten 24 tot en met 27 even goed als die van lot 38;

Overwegende dat de zienswijze door het Beheer der Registratie aangenomen voor gevolg had dat de verkoop der loten 24 tot en met 27 gekocht en op het Kadaster vermeld werden als zijnde aangekocht door de thans beslagene partij en dat enkel lot 38 op naam der tussenkomende partij kwam te staan;

Overwegende dat het nochtans de opvatting der thans tussenkomende partij is, die met de waarheid strookt, wijl al de genoemde loten volgens de bewoordingen van de akte wel werden toegewezen aan de thans beslagene partij, doch dat er nergens vermeld staat dat deze de toewijzing ervan voor hem aanvaardde, noch van de eerste noch de tweede serie loten, zodat ongetwijfeld de aankopen van beide series loten door hem zijn gedaan voor rekening van de tussenkomende partij, die aanwezig was en terstond aanvaardde;

dat het ook deze laatste is en niet de thans beslagene partij op wier naam de kwijting afgeleverd werd

van de door haar betaalde kosten, die in de akte vermeld staan, als zijnde de kosten van beide verkopen, en in de kwijting als dragende op de totale aankoop-sommen;

Overwegende dat het bijgevolg voor waar moet gehouden worden dat de woorden « deze verkoop » bedoelen de verkoop aangehaald onder letter E;

Overwegende dat de houding van de beslagene partij, die herhaaldelijk gedaagd, verstek blijft doen, genoegzaam aanduidt dat de bewering der tussenkomende partij de juiste is; immers moest het waar zijn dat de vier percelen, vervat onder de loten 24 tot en met 27 door hem persoonlijk werden aangeworven voor eigene rekening, hij niet zou nagelaten hebben in de zaak op te treden, wijl het slechts voor betrekkelijke geringe sommen van enkele duizende franken is dat de goederen aangeslagen werden en er ongetwijfeld voor hem een merkkelijk overschot zou blijven, na betaling der hoofdsom en kosten, moesten deze goederen thans verkocht worden;

Overwegende dat er geen inschrijving in valsheid tegen de akte Schoofs van 23 Juni 1947 moet gedaan worden om tot deze bevinding te geraken, wijl het duidelijk is dat er van een vervalsing van de akte geen sprake kan zijn en de Rechtbank de akte eerbiedigt zonder de bewoordingen ervan geweld aan te doen. (Rep. Prat. V° Preuve n° 140; Cas. 29-12-1902, Pas. 1903, I, 71);

Overwegende dat het gelegde onroerende beslag bijgevolg nietig is als zijnde gelegd op goederen die aan de beslagene niet toebehooren;

Overwegende dat aanlegster als echtgenote van de beslagene de scheiding van goederen aangevraagd en bekomen hebbende, ongetwijfeld op de hoogte was van het onvermogen van haar man en moest weten dat deze in het jaar 1947 geen goederen aangekocht had, dat zij dus het beslag had moeten voorkomen en bijgevolg de onnodig gedane kosten moet dragen;

Gelet op de artikelen 2, 30 tot 37 der Wet van 15 Juni 1935, waarvan de voorschriften werden nageleefd;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank verklaart samenhangend de eis tot van waardeverklaring van het onroerend beslag met die ingesteld door de tussenkomende partij, en recht doende, verklaart het beslag nietig en zonder waarde;

Beveelt de hypotheekbewaarder te Hasselt het voorafgaand bevel tot het onroerend beslag, gedaan door exploit van deurwaarder Willems van Hasselt d.d. 19 Maart 1949, door te halen op vertoon van de uitgifte van dit vonnis alsmede de overschrijving van het onroerend beslag, gelegd door exploit van dezelfde deurwaarder Willems de 11 April 1949 en de randmelding ingevolge dit beslag gedaan;

Legt de kosten dezer ten laste van aanlegster.

Vlaamse Juristen

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e Kamer. — 4 Februari 1949.

Voorzitter : M. A. Serck.

Rechters : MM. De Brauwere en Temmerman.

Pleiters : Mrs. St. Dauwe en Van de Vyvere (loco van Boeckel).

Jachtpacht op een bos. — Verkoop van het bos. — Verkoopwaarden. — Werking tegenover de koper van het bos.

Bij pachtcontract of verhuring van zaken verbindt zich de verpachter om aan de pachter het gebruik en het genot van een zaak te verschaffen. Daar de omvang van dit gebruik en genot beperkt mag worden tot een der wijzen, waarop het eigendomsrecht wordt uitgeoefend, kan een jachtrecht het voorwerp uitmaken van een pachtcontract.

Wanneer zekere verkoopvoorwaarden betrekking hebben op de bestaande pachten en huurrechten, zijn de jachtpachtcontracten daaronder begrepen, althans indien er geen andere pachten of huurrechten bestaan op het ogenblik van de verkoop; zij kunnen derhalve tegen de koper worden ingeroepen, zelfs al zou men aannemen, dat het jachtrecht niet het voorwerp van een eigenlijk pachtcontract kan zijn.

Somers t/ De Baere.

Gezien de stukken, onder meer de betekende copie van het beroepen vonnis d.d. 30 September 1947, gewezen door het Vredegerecht van het kanton Oosterzele; en het door de heer Griffier verzonden aangetekend schrijven d.d. 10 Januari 1949 in uitvoering van art. 82bis van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

Overwegende dat de geïntimeerde verstek laat gaan door nalatigheid om te besluiten;

Overwegende dat tijdig en regelmatig hoger beroep werd ingesteld tegen het in eerste aanleg gewezen vonnis;

Overwegende dat bij proces-verbaal van openbare verkoping d.d. 22 October 1946 van het ambt van notaris De Staercke te Merelbeke, geïntimeerde eigenaar geworden is van een bos, gelegen te Merelbeke en kadastraal bekend Sectie B, onder de nummers, opgesomd in de inleidende dagvaarding vóór de eerste rechter;

Overwegende dat de partijen het eens zijn hieromtrent :

1°) dat geïntimeerde's rechtsvoorgangster, Mevrouw Ferdinand Nève de Mévergnies, voor « zes- negen jaar », te rekenen van 1 Januari 1946 af, het jachtrecht voor bedoeld bos aan appellant verpachtte (déclare louer et donner à bail... le droit de chasse sur...);

2°) dat artikel 7 van het lastenboek der voormelde verkoping bepaalt dat de kopers het vrij gebruik van de gekochte goederen slechts bekomen « met het eindigen der pachten en huurrechten, mits te hunnen koste behoorlijk opzegging te doen aan wie het behoort »...);

Overwegende dat daaruit blijkt dat, welke de betwiste betekenis van artikel 1743 van het Burgerlijk Wetboek ook weze, het door appellant ingeroepen jachtpachtcontract ingevolge de voorwaarden van de verkoping alleszins tegen geïntimeerde kan worden ingeroepen;

Overwegende immers dat, in geval van pacht-

contract of verhuring van zaken in de ruime zin van het woord, de verpachter, tegen een bepaalde pacht-prijs tegenover de pachter de verbintenis aangaat hem gedurende een overeengekomen termijn als persoonlijk recht het gebruik en het genot van een zaak te verschaffen;

Overwegende dat de omvang van het toegestaan gebruik en genot van de zaak, waarop het pachtcontract betrekking heeft, beperkt mag worden tot één der wijzen, waarop het eigendomsrecht wordt uitgeoefend, inzonderheid het recht om te jagen; dat trouwens de houder van een jachtrecht in een zekere mate het genot en gebruik heeft van de zaak waarop dat recht wordt uitgeoefend;

Overwegende dat het jachtrecht dus het voorwerp kan uitmaken van een pachtcontract (De Page, Dr. civ., D. IV, n^{rs} 489, 820; Planiol, Tr. D. X, n° 419; Planiol, T. E., n° 1822; Baudry-Lacantinerie, Louage n^{rs} 34 en 149 et Prêt n° 611, Cass. fr. 10-1-1893, I, 161 en noot van M. Planiol);

Overwegende dat daaruit volgt, dat het door een appellant ingeroepen jachtpachtcontract begrepen is onder de « pachten en huurrechten », bedoeld door artikel 7 van bovenvermeld lastenboek, welke « pachten en huurrechten » de geïntimeerde verplicht is na te leven;

Overwegende overigens dat appellant, zonder tegenspraak van geïntimeerde, opmerkt dat ten tijde van de verkoping geïntimeerde's rechtsvoorgangster het bewuste bos « in regie » exploiteerde;

Overwegende dienvolgens dat, onverschillig of een jachtrecht al dan niet het voorwerp van een eigenlijk pachtcontract kan uitmaken, in casu door de woorden « met het eindigen der pachten en huurrechten », voorkomende in artikel 7 van bovenvermeld lastenboek der verkoping, in geen geval iets anders kan zijn bedoeld geweest dan de enige op het ogenblik van de verkoping bestaande pacht, namelijk de aan de appellant toegestane zogenaamde jachtpacht;

Overwegende dienvolgens dat in elk geval geïntimeerde krachtens de voorwaarden van de verkoping d.d. 22 October 1946 gehouden is het jachtrecht van appellant te erkennen en te eerbiedigen;

Overwegende dat de eis van geïntimeerde mitsdien als ongegrond behoort te worden afgewezen;

Op die gronden :

De Rechtbank, zetelende in hoger beroep, alle andere conclusiën van de hand wijzende, gelet op de artikelen 2, 24, 34, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935, verleent verstek tegen de geïntimeerde bij nalatigheid om te besluiten;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk, vernietigt het beroepen vonnis, en opnieuw wijzende, zegt voor recht dat de geïntimeerde gehouden is appellants jachtrecht op het door hem aangekocht bos te Merelbeke en kadastraal bekend Sectie B, n^{rs} 746, 748, 747, 746/2, 749 en deel van nummers 756, 745 en 746/3 bis, te erkennen en te eerbiedigen overeenkomstig de voorwaarden, bepaald in de acte van verpachting van jachtrecht d.d. 7 Augustus 1946 en geregistreerd te Bottelare op 4 October 1946;

Wijst geïntimeerde's eis af als ongegrond en veroordeelt de geïntimeerde in de kosten van beide instantiën.

NOOT : De gevestigde rechtspraak in België is, in afwijking van de Franse rechtsleer en rechtspraak, van oordeel dat een jachtrecht het voorwerp niet kan uitmaken van een eigenlijk pachtcontract en niet beheerst wordt door art. 1743 van het Burgerlijk Wetboek. (Zie : Nouvelles : La Chasse n° 227 en volgende,

Rép. pr. dr. b. v° Chasse n° 64, Verbr. 8-2-1894, Pas. I, 110; 11-1-1936, Pas. I, 165, Nijvel 29-10-1935, Pas. III, 1937, blz. 36).

Bovenstaand vonnis wijkt af van de gevestigde rechtspraak, waar het beslist dat een jachtrecht het voorwerp kan uitmaken van een pachtcontract, zodat het verkoopbeding, krachtens hetwelk de koper van een landelijk goed verplicht is de bestaande pachten na te leven, toepasselijk is op de jachtpachtcontracten.

Om elke betwisting te vermijden is het echter geraden dat de notaris, die met de verkoop van een landelijk goed belast is, uitdrukkelijk onder de verkoopvoorwaarden vermeldt, dat de koper verplicht is de aangegane jachtpachtcontracten of de gedane afstand van jachtrechten te erkennen, en na te leven.

A. S.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST. NIKLAAS

1e kamer. — 24 Mei 1949.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : MM. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. L. Thuysbaert.

Pleiters : Mrs Maillet en R. De Schryver.

Gezag van gewijsde. — Beslissend gedeelte van het vonnis. — Beweegredenen.

Gezag van gewijsde komt uitsluitend toe aan het beschikkend gedeelte van het vonnis, niet aan de motivering, tenzij de beschikking niet zonder de motivering kan uitgelegd worden.

N.V. Tissage Schietekat t/ Van Ael.

Gezien het exploit van rechtsingang van 13 April 1949, betekend door het ambt van deurwaarder Jozef Van der Stighelen te Antwerpen;

Aangezien de eis er toe strekt « gedaagde te zien en te horen veroordelen om, wegens de redenen, aangehaald in de inleidende dagvaarding, aan de aanlegster de som te betalen van 5.814,00 frank, te vermeerderen met de wettelijke en vergoedende intresten sedert 18 April 1948, de moratoire en gerechtelijke intresten; verder, de proceskosten; het vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande verzet of hoger beroep en zonder borg »;

Aangezien aanlegster tot staving van haar eis aanvoert dat er zich op 18 April 1948 te St. Niklaas, in de Statiestraat, ter hoogte van de Dr Verdurmenstraat, een aanrijding heeft voorgedaan tussen de haar toebehorende personenwagen « Citroën », regeringsplaat n° 352464, en de autowagen van gedaagde, regeringsplaat n° 584552;

dat haar auto wachte in de Dr Verdurmenstraat om de wagen van gedaagde doorgang te laten;

dat deze laatste echter zijn voertuig zo onbehendig bestuurde dat een aanrijding plaats had;

dat het ongeval te wijten is aan het feit dat gedaagde een onervaren autovoerder is en niet in staat om een wagen te besturen;

dat hij inbreuk heeft gemaakt op de artikelen 41 en 42 van het K. B. van 1 Februari 1934 en dat hij, benevens de er uit voortspruitende verantwoordelijkheid, nog schuld heeft op grond van artikel 1382 B.W., namelijk om onvoorzichtig te zijn geweest bij het besturen van een autowagen;

dat aanlegger zelf niet de geringste fout kan ten laste gelegd worden;

dat de schade, die hij heeft geleden en door gedaagde moet vergoed, 5.814,00 frank bedraagt volgens omstandige opgave in de inleidende dagvaarding overgenomen;

Aangezien bedoeld ongeval aanleiding gegeven heeft tot strafrechtelijke vervolgingen;

dat namelijk Schietekat Omer, bestuurder van aanlegster's wagen, voor de politierechtbank te St. Niklaas vervolgd en ook veroordeeld werd, zowel strafrechtelijk als op burgerlijk gebied, om « als bestuurder van een autovoertuig bij het verlaten van een secundaire weg de doorgang niet gelaten te hebben aan de bestuurder die over de hoofdweg reed (artikel 54, K. B. 1 Februari 1934);

dat evenwel de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, rechtdoende in strafzaken in hoger beroep, bij vonnis d.d. 13 October 1948 voornoemde Schietekat heeft ontslagen van de tegen hem ingestelde strafvordering en ook de eis van de burgerlijke partij als onontvankelijk heeft afgewezen;

Aangezien het vonnis van Dendermonde kracht van gewijsde heeft verkregen en zulks tegenover iedereen, zonder uitzondering; dat er uit volgt dat de burgerlijke rechtbank gebonden is door het vonnis der strafrechtbank en in casu moet aanvaarden, dat de aangestelde van aanlegster geen inbreuk heeft gemaakt op artikel 54 van het Verkeersreglement;

Maar aangezien het gezag van gewijsde alleen wordt toegekend aan het beschikkend gedeelte van het vonnis en niet aan de motivering; tenzij de beschikking niet zonder de motivering kan uitgelegd worden (Verbreking, 30 Januari 1890, Pas. 1890, I, 67; Verbreking, 22 Februari 1894, I, 125);

dat aldus de burgerlijke rechtbank niet gebonden is door de passus van het vonnis, waar de strafrechter verklaart « dat er geen aanrijding tussen de voertuigen is geweest », affirmatie die flagrant in tegenspraak is met alles wat, van het eerste ogenblik, werd verklaard of vastgesteld door de getuigen, de partijen zelf en de politie;

dat de zeggende vaststelling van de rechtbank van Dendermonde « dat er geen aanrijding geweest is tussen de voertuigen », niet beslissend geweest is voor de vrijpraak van beklagde Schietekat;

dat inderdaad het best mogelijk is, dat iemand de voorrang van artikel 54 niet eerbiedigt en bijgevolg inbreuk maakt op het verkeersreglement en dat er nochtans geen aanrijding gebeurt tussen de twee voertuigen, die bij de beweging betrokken zijn; zoals het ook mogelijk is dat, ondanks het feit dat de weggebruiker, die uit de secundaire weg komt, de voorrang laat aan hem die over de hoofdweg rijdt, er niettemin ten gevolge van een verkeerd manöeuver van deze laatste een aanrijding plaats heeft;

dat de twee hiervoor veronderstelde gevallen bewijzen dat de overweging uit het vonnis van Dendermonde « dat er geen aanrijding geweest is tussen de voertuigen », geen geheel vormt met het beschikkend gedeelte van het vonnis en dus ook geen gezag van gewijsde heeft;

dat integendeel de vaststelling, door de rechtbank van Dendermonde gedaan in haar motivering « dat de feiten ten laste van verdachte gelegd, niet ten genoeg van rechte bewezen zijn », beslissend geweest is voor de vrijpraak en derhalve hetzelfde gezag van gewijsde heeft als de beschikking zelf van het vonnis;

Aangezien verweerder niet bewijst en zelfs niet beweert, dat de aangestelde van aanlegster, buiten de hem ten laste gelegde overtreding van artikel 54, voor dewelke hij werd vrijgesproken door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, zich schuldig zou gemaakt hebben aan een andere fout;

Wat betreft de verantwoordelijkheid van verweerder :

Aangezien zowel uit het strafrechtelijk onderzoek als uit de behandeling van het strafgeding in eerste en laatste aanleg, blijkt, dat verweerder niet voortdurend meester gebleven is van zijn snelheid (K. B. 25 Mei 1936, artikel 2) en zodoende minstens door zijn voortvarendheid en gebrek aan afdoende reflexen schuld heeft aan het ongeval;

Aangaande het bedrag der schade :

Aangezien het bedrag, door aanlegster gevorderd als vergoeding van de door haar geleden schade, niet wordt betwist;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gelet op de artikelen 2, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken; vonnissende op tegenspraak, alle verdere of strijdige besluiten van de hand wijzende, veroordeelt verweerder om aan aanlegster de som te betalen van 5.814,00 frank, vermeerderd met de wettelijke vergoedingsrente van 18 April 1948 tot 13 April 1949, de gerechtelijke intresten te rekenen van deze laatste datum; verwijst verweerder in de kosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgstelling.

BIBLIOGRAPHIE

BAUDHUIN Fernand. — *Précis de finances publiques.* — 2e partie. — Etabliss. Bruylant, Brussel. — 1949.

Van het tweede deel van het zo gunstig gekend «Précis de finances publiques» van Prof. Baudhuin is thans een nieuwe uitgave verschenen die volledig op de hoogte is gebracht van de laatste gegevens betreffende deze tak der wetenschap.

Bij de verschijning van het eerste deel werd in het Rechtskundig Weekblad gewezen op de meesterlijke wijze waarop de gekende Belgische econoom de ingewikkelde en dorre vraagstukken betreffende de publieke financiën op de allereenvoudigste en meest begrijpelijke wijze wist uiteen te zetten.

Het tweede deel van het Précis is gewijd aan de belastingen, de niet fiscale ontvangsten en het publiek krediet.

Gezien de zeer snelle evolutie welke zich op dit terrein voordoet tengevolge van de economische noodwendigheden zijn publicaties desaan gaande zeer spoedig verouderd. Het is daarom gelukkig dat wij thans beschikken over een nieuwe uitgave van dit belangrijk werk, dat gesteund is op de meest recente statistische gegevens en dat niet alleen aan juristen, maar aan elke belangstellende lezer klaarheid zal brengen over zovele vraagstukken, die meestal ook in de juridische wereld slechts bij benadering gekend zijn.

J. M.

WARLOMONT René. — *Le Magistrat. — Son Statut et sa Fonction.* — Maison Ferd. Larquier, Brussel. — 1950.

In een der vorige nummers van het Rechtskundig Weekblad brachten wij verslag uit over het laatste deel van «Les Pandectes belges» en wij wezen vooral op de merkwaardige verhandeling die daarin verschenen was onder de titel «Usages et règles des magistrats».

Zoals alle tractaten, die in «Les Pandectes belges» verschenen, was ook dit belangrijk geschrift anoniem.

Thans is er een afzonderlijke druk van dit werk verschenen onder de titel «Le Magistrat. — Son statut et sa fonction» en wij vernemen nu dat het werk van de hand is van de Heer René Warlomont, rechter in de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, wiens wetenschappelijke faam reeds kan bogen op zovele belangrijke geschriften en studiën.

De Heer Prof. Paul Tschoffen schreef een inleiding voor het werk.

Het is uiterst gelukkig dat van dit tractaat een afzonderlijke uitgave verschenen is, daar het voor degenen die niet beschikken over «Les Pandectes belges» een onmisbaar bezit is.

R. V.

MONIER R. et LEMOSSE M. — *Bibliographie des travaux récents de Droit Romain.* Paris, 1949, 60 p.

De bekende romanist Prof. R. Monier publiceerde in 1944, onder de Duitse bezetting, een bibliographisch overzicht van al wat gedurende de laatste jaren op het gebied van het Romeinse recht verschenen was. Thans heeft hij een nieuw bibliographisch overzicht uitgegeven, dat het voorgaande aanvult en 810 titels bevat. Men vindt er al wat van 1944 tot 1 November 1948 in Duitsland, Engeland en Amerika, Frankrijk, Italië en ook in andere landen (diverse) verschenen is.

Niettegenstaande de onvermijdelijke tekortkomingen zijn zulksdanige overzichten van aard om zeer grote diensten aan de wetenschappelijke vorsers te bewijzen.

L. Th. Maes.

BEYERLE Fr. — *Der Tellotext für Disentis von 765. Eine Textkritische Revision.* Separatabdruck aus dem Jahresbericht der Historisch-antiquarischen Gesellschaft von Graubünden. Chur, 1949, 50 p.

Prof. Fr. Beyerle, uit Freiburg, is op dit ogenblik een der voornaamste rechtshistorici. In het R. W., 12e jg., nr 15 (26 December 1948), p. 378-480, bespraken wij zijn belangrijke uitgave «Die Gesetze der Langobarden».

Disentis is een in Graubünden, op 1150 m. hoogte gelegen stadje, tussen Andermatt en Davos, dat ontstond rond de in de achtste eeuw waarschijnlijk door bisschop Tello van Chur gestichte abdij.

In het Jaarboek van het Geschiedkundig Genootschap van Graubünden, met financiële steun der Moser-Nef-Stiftung, heeft Beyerle, na philologen en historici, het zgn. valse testament van bisschop Tello onderzocht langs de rechtshistorische kant. Hij bestudeert tekstkritisch de verschillende desaan gaande bestaande thesissen en de tekstfamilies. Vervolgens ontleedt hij de verschillende teksten (A, B en T) en onderzoekt de authenticiteit en de herkomst der drie basisteksten en ook der glossen. Na een historische studie van het Disentis-gebied in het kader van het Tello-testament publiceert Beyerle als slot de voor de rechtsgeschiedenis zeer belangrijke tekst.

L. Th. Maes.

ALFONSO GARCIA GALLO: *Curso de Historia del Derecho Espanol.* Tomo I. *Introduccion, Historia General, de las Fuentes y del Derecho Publico.* Derde uitgave, Madrid, 1948, 498 p.

Al wie zich met de rechtsgeschiedenis van Europa of van de Nieuwe Wereld wil bezig houden, moet noodzakelijkerwijze kennis nemen van het Spaanse

recht. Het Westgotisch recht vormt immers een deel der Germanenrechten en anderzijds behoorden de Zuidelijke Nederlanden en andere Europese landen gedurende meer dan 200 jaar tot het Spaanse Rijk. Hieruit blijkt dat de kennis der Spaanse rechtsgebruiken en instellingen ook voor ons van groot nut zal zijn.

Het is voor vreemdelingen niet altijd gemakkelijk de beste handleiding te vinden om zich in te werken in de rechtsgeschiedenis van andere volkeren. De beste synthesis van het Spaanse recht, met een zeer accurate bibliographie, biedt ons thans Alfonso Garcia Gallo. Dat zijn boek op 3 jaar tijd (periode 1946-1949) drie oplagen mocht beleven, is wel de beste reclame voor zijn degelijkheid. Garcia Gallo is hoogleraar in de nationale rechtsgeschiedenis aan de Universiteit te Madrid, secretaris-generaal van het « Instituto nacional de Estudios Juridicos » en auteur van een stapel rechtshistorische werken.

Deze geschiedenis van het publiek Spaans recht behandelt hoofdzakelijk de gronden der rechtsvorming en de bronnen. Achtereenvolgens bespreekt hij de instellingen, de cultuur, het sociaal en economisch leven en de rechtsbronnen der oudste bewoners (Griekse en Cartagse kolonisators), de Romanisatie en de kerstening, de Germanisatie na de invallen der Westgoten, de Islam en de « Reconquista », de receptie op het einde der middeleeuwen, met de maritieme expansie, de versteviging en de uitbreiding van het Spaanse recht met de kolonisatie in de Nieuwe Wereld ten tijde van Ferdinand, Karel I, Philips II en hun opvolgers, en ten slotte de « denationalisatie » en de crisis van het Spaanse recht met de Napoleontische bezetting in het begin der 19e eeuw. Bij elk deel worden de invloed en de betekenissen van het Germaanse, het Romeinse en het Kanonieke recht breedvoerig belicht.

Wij drukken de hoop uit dat Alfonso Garcia Gallo eerlang een soortgelijke even overzichtelijke synthesis zou opbouwen van het Spaanse privaatrecht.

L. Th. Maes.

EDUORDA DE HINOJOSA Y NAVEROS, Obras.
Tomo I. *Estudios de Investigacion*. Madrid, 1948, CXXIV, 292 p.

Ter gelegenheid van de 25e verjaring van het afsterven van de grote Spaanse rechtshistoricus Don Eduardo de Hinojosa y Naveros, heeft de Spaanse « Consejo Superior de Investigaciones Cientificas » het plan opgevat de ontzaglijk verspreide productie van deze vooraanstaande geleerde te bundelen in vier delen: zijn wetenschappelijke onderzoekingen, zijn synthetische werken en zijn artikels van meer algemeen karakter. Het eerste deel verscheen in 1948 en is voorafgegaan door een zeer merkwaardige biographische studie over « Hinojosa en zijn werk », door Prof. Alfonso Garcia Gallo (p. XII-CXXIV). Het bevat verder negen wetenschappelijke artikels van Hinojosa over het kanoniek recht bij de Westgoten, de invloed van Spaanse wijsgeren en godgeleerden op het Spaanse strafrecht, het recht in het « el Cid »-gedicht, het « ius primae noctis » in Catalonië, de lijfeigenschap in Catalonië, Aragon en Navarra, over de van begraving ontzegde schuldenaars en over de artificiële verwantschap in Spanje.

Voorwaar een gelukkige gedachte deze belangrijke wetenschappelijke bijdragen bijeen te brengen, daar zij anders praktisch in zovele tijdschriften verspreid onbereikbaar waren voor de rechtshistoricus.

L. Th. Maes.

JUAN BENEYTO PEREZ: La administracion de los Territorios Europeos durante el predominio espanol. (Privé-druk uit « Revista de Estudios de la Vida local », jg. III, nr. 18, Madrid, 1945, 40 p.)

In deze korte maar belangrijke studie heeft Juan Beneyto Perez, hoogleraar in de rechtsgeschiedenis aan de Universiteit te Madrid, een goed overzicht gegeven van de administratieve structuur der Spaanse extrapeninsulaire territoriale inrichting in de 16e en 17e eeuw: Italië en de Nederlanden, waarbij dan ook nog Franche-Comté en Bourgondië behoorden. Vooral het overzicht der historiographie en bronnen (p. 13-20), de wetgeving (p. 20-23) en de Spaanse instellingen in de Nederlanden (p. 32-39) is voor ons leerrijk. Spijtig dat in de bibliographische verwijzingen tamelijk veel zetfouten voorkomen.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Plechtige openingszitting

Op Zaterdag 19 November l.l. had de plechtige openingszitting plaats van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen in de Assisenzaal van het Gerechtshof, onder voorzitterschap van Mr W. Opsomer.

De welgevulde zaal had een enigszins ander aspect dan de vorige jaren. Op het verhoog zagen wij zoals gebruikelijk het uitgelezen gezelschap van hoogwaardigheidsbekleders, magistraten en voorname persoonlijkheden, doch in de zaal zelf was een uiterst groot aantal vooral jongere confraters aanwezig, die er aan gehouden hadden in toga de zitting bij te wonen. Deze zo talrijke opkomst van de jonge advocaten is het beste bewijs van de bloei der Vlaamse Conferentie en opent haar voor de toekomst in de schoot der balie onbeperkte mogelijkheden.

De welkoms- en dankwoorden uitgesproken door de Voorzitter tot de aanwezigen voldeden aan alle vereisten van vorm en stijl; taak en doel van de Vlaamse Conferentie werden door Mr Opsomer op passende wijze onderlijnd.

Daarna kreeg Mr R. Majean het woord voor het uitspreken der feestrede, waarvoor hij als onderwerp gekozen had « Het proces van Filips II: Antonio Perez ». Dit onderwerp gaf de spreker gelegenheid tot het voorstellen van een breed tafereel waarin het sombere politieke leven der 16e eeuw, de speciale strafprocedure uit die tijd en de psychologische analyse der personages van Antonio Perez en Koning Filips II hun plaats vonden.

Wat de inhoud van deze rijkgevulde uiteenzetting betreft verwijzen wij naar de publicatie van de tekst der rede in hetzelfde nummer.

Mr Majean wist gedurende anderhalf uur onafgebroken zijn gehoor belang in te boezemen en zijn sierlijke voordracht behaalde veel bijval.

De Heer Stafhouder Boelens, die volgens de traditie de rede van de feestredenaar kritisch diende te onderzoeken, deed dit in uiterst gelukkige bewoordingen, waarbij hij op menige plaats van de mening van Mr Majean afweek, zoals onze lezers zullen kunnen vaststellen in de tekst zijner rede die ook in dit nummer wordt gepubliceerd.

De Heer Stafhouder herdacht daarna piëteitvol de leden van de balie die ons tijdens het voorbijge- rechtelijk jaar ontvallen waren en besloot met een diepgevoelde oproep tot de jongere confraters om steeds op strenge wijze vast te houden aan de traditionele deugden der balie.

's Avonds had het gebruikelijk banket plaats in de Zaal De Laet, waar bij een fijne dis speeches gehouden werden sprankelend van geest.

Een banket van de Vlaamse Conferentie is ondenkbaar zonder jaarlijkse revue, die ditmaal een buitengewoon succes kende en waarin de zangnummers van onze confrater Mr Jetty Rombaut-De Bakker een ware triomf beleefden.

VLAAMSE CONFERENTIE VAN DE BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT

Plechtige openingszitting

De Vlaamse Conferentie hield Zaterdagmiddag, 19 November, haar plechtige openingszitting in de zaal van het Hof van Assisen.

Talrijke personaliteiten uit de juridische en administratieve middens hadden er aan gehouden op deze vergadering aanwezig te zijn; o.m. dhr R. De Clercq, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, dhrn Haus en Dubois, Kamervoorzitters in het Hof, dhr P. Van Wymeersch, Procureur des Konings, en de vertegenwoordigers van dhrn Gouverneur en Burgemeester.

Werden eveneens op de zitting opgemerkt: meerdere raadsheren in het Hof, advocaten en substituten van dhr Procureur-Generaal (die, weerhouden door andere dringende activiteiten, zich had laten verontschuldigen), de meeste rechters uit de Rechtbank van Eerste Aanleg, en verschillende substituten van het Parket. Benevens de vertegenwoordigers van de zusterconferenties en belangstellenden van alle slag, vielen vooral de sportredacteuren in het oog die door onze Vlaamse sportbladen waren gestuurd!

Het is Mr. J. Demeester, Voorzitter van de Conferentie, die de zitting voor geopend verklaart, de aanwezigen verwelkomt en de verontschuldigungen (waaronder deze van Minister van State De Schrijver) meedeelt.

In hooggestemde bewoordingen wijst hij op de betekenis en de rol van de Vlaamse Conferentie, niet enkel gesitueerd in het kader van de Vlaamse beweging doch in het gehele tijdsgebeuren. Hij onderstreept tot slot dat de Vlaamse Conferentie haar huidige taak verstaat en haar rol zal blijven spelen tot bloei van de Vlaamse cultuur.

Volgt dan de merkwaardige lezing van Mr J. De-weer, waarvan de heldere en systematische uiteenzetting gemakkelijk te volgen was, en waarvoor hij een hartelijk applaus mocht in ontvangst nemen. Spreker onderzoekt en omlijnt achtereenvolgens de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de openbare besturen, die toelating geven tot de sportmanifestaties, van de organisatoren van het sportgebeuren en ten slotte van de sportmannen en hun supporters. Deze juridisch verantwoorde uiteenzetting wordt trouwens in het volgend nummer van het R.W. opgenomen.

Mr. Boddart, stafhouder, houdt tot slot een korte toespraak waaruit kon opgemaakt worden dat de Vlaamse Conferentie het te Gent niet bij woorden laat. Door het bestuur werd inderdaad bij de tuchtraad een voorstel ingediend tot hervorming van het bureau voor

kosteloze raadpleging. De stafhouder wist mede te delen dat op het verzoek van de Vlaamse Conferentie zal worden ingegaan, en dat hervormingen worden uitgewerkt.

's Avonds had in het gezellig salon van het « Hotel de Termonde » het traditioneel banket plaats, waar, naast vertegenwoordigers van de zusterconferenties uit Brussel, Kortrijk en Brugge, ook verschillende magistraten aanzaten. De tafelspeeches sprankelden van humor en strekten tot eer van de woordvoerders, die, te beginnen met Mr W. Verougstraete (Brussel), om beurt uitpaktten met hun sportieve « bagage ».

Terloops zij er op gewezen dat Mr. Van de Velde-Winant namens de Conférence Française te Gent een pittige Nederlandse toespraak hield, daarmee voor goed brekend met een door de tijd achterhaalde en geperimeerde geplogenheid die wou, dat de voorzitter van de Conférence Française op het banket in het Frans speechte. Voor dit begrip en voor de keurigheid van het gebaar werd Mr. Van de Velde-Winant hartelijk toegejuicht.

De Vlaamse Conferentie heeft beslist wind in de zeilen! Good-luck!

MEDEDELINGEN

RAAD VAN STATE

De Raad van State kwam in plechtige algemene vergadering bijeen op Vrijdag 18 November 1949, onder voorzitterschap van de Heer Voorzitter J. Suetens.

Tijdens deze vergadering werd door Meester Fernand Duchêne, advocaat bij het Hof van Beroep te Gent, de eed afgelegd in hoedanigheid van Bijzitter van de afdeling Wetgeving, tot welk ambt hij benoemd werd bij besluit van de Regent d.d. 20 October 1949.

Daarna huldigde de heer Voorzitter Suetens de nagedachtenis van de Heer Louis Verleyen, Substituut-Auditeur bij de Raad van State, op zeven en twintigjarige leeftijd overleden te Mechelen op 30 Juli 1949.

BELGISCHE UNIE VOOR STRAFRECHT

Op Zaterdag, 19 November 1949, te 14 u. 30 in het Justitiepaleis te Brussel, heeft de Unie onder voorzitterschap van de Heer *Léon Cornil*, procureur-generaal bij het Hof van Verbreking, haar jaarlijkse algemene vergadering gehouden.

Op verslag van Mr Georges Albert Ugeux werd besproken het recht van de betichte om, ter zitting van de Correctionnelle Rechtbank verstek te maken, naar aanleiding van het wetsvoorstel Carton de Wiart bij de Kamer ingediend en dat er toe strekt dat recht te beperken bij toevoeging van een alinea aan artikel 149 van het Wetboek van Strafvordering.

De verslaggever besloot als volgt: « Het wetsvoorstel is zeer bedenkelijk voor de gedetineerde betichte welke het in een ongunstige positie stelt tegenover de verdachte die aangehouden verschijnt; voor wat de vrije betichte betreft, zal het ondoelmatig en gevaarlijk zijn. »

Daarop volgde een levendige bespreking waarbij Mr Collignon en de H. Van Beirs, procureur des Konings te Brussel ten gunste van het wetsvoorstel het woord hebben genomen. De HH. Watelet en Warlomont, rechters, Mrs Barbay, Baccara en Sasserath waren het eens met de verslaggever.

De bespreking werd als volgt door de Voorzitter

samengevat. Hij stelde vast dat indien de meningen verschillen nopens het principe van het wetsvoorstel, de vergadering het eens is om aan te nemen dat het, in het kader van de algemene hervorming van ons Wetboek van Strafvordering, in aanmerking moet komen en dat deze hervorming bepaalde waarborgen van de rechten der verdediging moet voorzien.

Tijdens de vergadering heeft de Unie haar Beheerraad voor de volgende periode van twee jaar vernieuwd. Werden met ingang op 1 Januari 1950 herkozen of gekozen :

Voorzitter : Mr. S. Sasserath, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel.

Ondervoorzitters : De HH. H. Bekaert, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, G. Chevalier, eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel,

Th. Collignon, advocaat bij het Hof van Beroep te Luik, gewezen Stafhouder, voorzitter van het Verbond der Belgische advocaten,

W. Y. Ganshof van der Meersch, advocaat-generaal bij het Hof van Verbreking, ere Auditeur-generaal.

Secretaris generaal : J. Y. Dautricourt, rechter te Brussel.

Beheerder : J. Terlinden, rechter te Brussel.

Secretarissen : De HH. G. Hoornaert, advocaat bij het Hof van Beroep te Luik, de Chaffoy de Courcelles, rechter te Antwerpen, A. Tillekaerts, advocaat te Gent.

De H. procureur-generaal Léon Cornil, uittredend voorzitter, wordt als erevoorzitter toegejuicht.

Sinds hare stichting, in 1926, had de Unie opvolgendelijk vier voorzitters : De HH. :

Graaf Carton de Wiart, Staatsminister, gewezen eerste-minister en minister van Justitie, thans nog lid van de Regering.

Jean Servais, Staatsminister, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, thans overleden.

Baron Meyers, ereprocureur generaal bij het Hof van Beroep te Luik.

Léon Cornil, procureur-generaal bij het Hof van Verbreking, erehoogleraar aan de Universiteit te Brussel, welke eerst op 1 Januari 1950 zal uittreden.

De gekozen vijfde voorzitter Mr S. Sasserath was, vanaf de stichting, steeds secretaris-generaal van de Unie. J.Y.D.

CENTRUM VOOR BUITENLANDS RECHT EN INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT TE AMSTERDAM

Wij lezen in het Nederlands Juristenblad (afl. 40, 19 November 1949) hierover het volgende :

In aanwezigheid van een vijftigtal genodigden — waaronder de wethouder voor onderwijs, curatoren, vertegenwoordigers van de diverse juridische faculteiten in den lande en van wetenschappelijke corporaties — is op 3 November l.l. geopend het Centrum voor Buitenlands Recht en Internationaal Privaatrecht, ressorterende onder de Universiteit van Amsterdam. Het is gevestigd aan de O.Z. Achterburgwal 185; als directoren fungeren de hoogleraren Kisch en Offerhaus. Er is aan het Centrum een boekerij verbonden, die

regelmatig zal worden aangevuld. Een verzameling van bibliographisch en ander materiaal op het gebied van buitenlands en internationaal privaatrecht is in voorbereiding. Beoogd wordt allereerst, de in aantal gedurig toenemende studenten, die voor de genoemde vakken belangstelling hebben, alsmede degenen die een proefschrift voorbereiden, de gelegenheid te bieden het materiaal te bestuderen, zich onder deskundige leiding nader te bekwamen en deel te nemen aan seminaria en privatissima. Ook aan andere personen kan toegang worden verleend. Voorts is het de bedoeling binnen afzienbare tijd te komen tot team-work en tot gemeenschappelijke publicaties.

Door het Centrum zijn reeds betrekkingen aangeknoopt met instituten, corporaties en docenten in binnen- en buitenland, die, door het verstrekken van gegevens, het materiaal up to date kunnen houden, gelijk ook reeds van verschillende zijden schenkingen aan boeken zijn verkregen.

Zodra de verzameling voltooid is, zal het Centrum zich op zijn beurt ter beschikking stellen van docenten, corporaties en instituten om hun, desgewenst, inlichtingen te verschaffen en in het algemeen uitwisseling van gegevens, studenten en geleerden op het gebied van internationaal privaatrecht en buitenlands recht te bevorderen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen. — Nr 11 November 1949. De Vroe J. : De huwelijksaanwinsten in het stelsel der scheiding van goederen. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad. — Afl. 40 van 19 November 1949.

Prof. Mr. J. C. Van Oven, De handelingsbekwaamheid der gehuwde vrouw. — Mr. G. J. Kastelein, Echtscheiding na strafvonnis. — Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris Ambt en Registratie. — 19 November 1949. — Nr 4113.

Mr. H. Winkel, Legalisatie van akten. — W. P. Van Stikkelerus, Verblijvingsbedingen en inkomstenbelasting. — Mr. K. N. Korteweg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht. — Rechtspraak.

Journal des Tribunaux. — Nr 3828 van 20 November 1949.

Gravens Jean, Introduction à une procédure rationnelle de prévention et de défense sociales. — Van Lint Roland, Les Successions. (1940-1948.) — Rechtspraak.

Revue générale des assurances et des responsabilités. — Oktober 1949. — Nr 8. Rechtspraak.

Revue pratique du notariat belge. — Nr 2321. Delanney H., Les réductions du droit d'enregistrement de 11 p.c. — Adant H. Vente de biens soumis à la loi sur le bail à ferme.

Revue de l'administration et de droit administratif de la Belgique. — 11e aflevering. F. Périn, Conseil d'Etat, Fonctionnaires.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"